

รัฐธรรมนูญสดิกการ และ ประชาธิปไตย

แนวทางของภาคประชาชน
เพื่อขยายประชาธิปไตย
สร้างความเป็นธรรม และศักดิ์ศรีของคนจน

สมาชิกประชาชนเพื่อรัฐธรรมนูญสดิกการ

รัฐสวัสดิการ

การสร้างรัฐสวัสดิการในประเทศไทยเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในยุคนี้ แต่อุปสรรคหลักคือการคัดค้านทางการเมืองจากคนกลุ่มน้อยที่มีอำนาจและกลัวจะเสียผลประโยชน์ อุปสรรคหลักไม่ใช่ปัญหาเทคนิคหรือการจัดการแต่อย่างใด กลุ่มคนที่เป็นอุปสรรคในการสร้างรัฐสวัสดิการคือ พวกนักวิชาการ “เสรีนิยม” และ “เศรษฐกิจพอเพียง” ที่ชอบอ้างถึง “วินัยทางการคลัง” เพื่อปกป้องคนรวย นายทหารที่ชอบทำรัฐประหารเพื่อชนชั้นบน “พันธมิตรชนชั้นกลางเพื่อเผด็จการ” ข้าราชการชั้นสูง และพรรคการเมืองกระแสหลักทั้งหลาย เช่น พรรคประชาธิปัตย์ พรรคไทยรักไทย พรรคเพื่อไทย พรรคพลังประชาชน พรรคชาติไทย และพรรคอื่นๆ ที่อยู่ในสภา

แต่วิกฤตการเมืองไทยในรอบสามปีที่ผ่านมา พิสูจน์ว่าคนจนต้องมีพื้นที่มากกว่านี้ในการเมืองไทย เราต้องไม่คล้อยตามกระแสความขัดแย้งเบื้องบนที่มองว่าคนจนโง่ หรือที่มองว่าคนจนนำมาเป็นเครื่องมือของนักการเมือง เราต้องเร่งรณรงค์วาระของคนจน เพื่อประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ในประเทศ ซึ่งแปลว่าเราต้องสร้างขีดอำนาจอิสระของภาคประชาชนในรูปแบบพรรคการเมืองและขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่มีพลัง

1. รัฐสวัสดิการ (Welfare State) คืออะไร?

ในปัจจุบัน ไม่มีประเทศไหนที่ไม่มีสวัสดิการสำหรับคนจนบางคนในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง แต่ส่วนใหญ่แล้วระบบสวัสดิการที่พบในหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย มีลักษณะที่ไม่ครอบคลุม แยกส่วน และไม่เพียงพอที่จะแก้ไขปัญหาความยากจนได้ เรียกว่าเป็น “สวัสดิการรัฐ” หรือในบางกรณีเรียกว่า “ประชานิยม”

รัฐสวัสดิการ (Welfare State) เป็นระบบสวัสดิการรูปแบบที่พัฒนาไปถึงระดับสูงสุดสำหรับระบบทุนนิยม และถูกสร้างขึ้นภายใต้แนวคิดสังคมนิยมประชาธิปไตย (Social Democrat) รัฐสวัสดิการมีลักษณะพิเศษคือ

- (ก) เป็นระบบครบวงจรที่ดูแลพลเมือง “จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิต
 - (ข) เป็นสวัสดิการถ้วนหน้า คือพลเมืองทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับ ไม่เจาะจงว่าต้องเป็นคนจนสุดเท่านั้น
 - (ค) เป็นระบบสวัสดิการเดียวสำหรับพลเมืองทุกคนที่อาศัยรัฐเป็นผู้บริหาร ไม่ใช่ว่ามีหลายระบบซ้ำซ้อนกัน
 - (ง) เป็นระบบสวัสดิการที่อาศัยงบประมาณจากการเก็บภาษีในอัตราก้าวหน้า คือคนรวยจ่ายมาก คนจนจ่ายน้อย
- ในช่วงนี้มักมีพรรคการเมืองของนายทุนอ้างว่าจะสร้างรัฐสวัสดิการ แต่ไม่เสนอให้เก็บภาษีก้าวหน้าจากคนรวย ข้อเสนอแบบนี้เป็นการโกหก เพราะถ้าไม่เก็บภาษีจากคนรวย เราไม่สามารถสร้างรัฐสวัสดิการได้

2. ประเทศไทยพร้อมแล้วที่จะมีรัฐสวัสดิการ

ประเทศไทยไม่ใช่ประเทศยากจน ปัจจุบันนี้ประเทศไทยถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศพัฒนาระดับกลาง รัฐบาลไทยเองและองค์กรพัฒนาต่างประเทศหลายองค์กรมองว่าไทยไม่จำเป็นต้องรับเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ และในปี ๒๕๔๕ มีเศรษฐกิจไทยที่มีทรัพย์สินมากกว่า 1 ล้าน\$U.S. (หรือ 41.5 ล้านบาท) ประมาณ 2หมื่นคน ซึ่งตัวเลขนี้ไม่รวมอสังหาริมทรัพย์

ปัญหาใหญ่ของประเทศไทย ซึ่งทำให้ดูเหมือนว่ารัฐบาลขาดงบประมาณเพื่อแก้ความยากจน คือความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ เพราะในช่วงเวลาที่เศรษฐกิจไทยขยายตัวอย่างรวดเร็วจากการทำงานของพลเมืองไทยทุกระดับ ความร่ำรวยไปกระจุกอยู่ที่คนส่วนน้อยกลุ่มหนึ่งเท่านั้น ในปี ๒๕๔๖ คนรวยที่สุด 20% ในประเทศไทยครอบครอง 48.4% ของทรัพย์สินทั้งหมด ในขณะที่คนจนสุด 20% ครอบครองเพียง 6.4%¹

ดัชนีจีนิ (Gini Coefficient) เป็นดัชนีที่วัดความเท่าเทียมในสังคม (0=เท่าเทียมสมบูรณ์, 1=ไม่เท่าเทียมสมบูรณ์) ถ้าเปรียบเทียบความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจของสังคมไทยกับประเทศอื่นหลายประเทศจะเห็นภาพชัดมากขึ้น

ประเทศ	ปี ค.ศ.	ดัชนีจีนิ Gini Coeff.
ฮ่องกง	2001	0.525
ญี่ปุ่น	1993	0.249
เกาหลีใต้	1998	0.316
สวีเดน	2000	0.250
อังกฤษ	1999	0.360
สหรัฐอเมริกา	2000	0.408
ไทย	2003	0.410

ที่มา: <http://www.legco.gov.hk/yr04-05/english/sec/library/0405f507e.pdf> และ Earth Trends 2003. เข้าดู มิ.ย. ๔๙

สิ่งที่เห็นได้ชัดจากตารางข้อมูลดัชนีจีนิคือประเทศไทยจัดอยู่ในลำดับประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำสูง และประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำต่ำ เช่นสวีเดนหรือญี่ปุ่น เป็นประเทศที่มีระบบสวัสดิการที่ดี ส่วนประเทศที่ร่ำรวยที่สุดในโลกแต่ไม่มีรัฐสวัสดิการเลย มีความเหลื่อมล้ำสูงมาก ประเทศนั้นคือสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ในประเทศอังกฤษเริ่มมีการจูงใจทำลายรัฐสวัสดิการตั้งแต่นายก Thatcher ในทศวรรษที่ 80

¹ Earth Trends 2003. ดัน website มิ.ย.๔๙

ประเทศอังกฤษนำรัฐสวัสดิการตามรูปแบบสังคมนิยมประชาธิปไตยมาใช้ในปี 1945 ในขณะนั้นผลผลิตมวลรวมต่อหัว G.D.P./capita (หรือมูลค่าทั้งหมดในเศรษฐกิจหาญด้วยจำนวนประชากรนั่นเอง) ในประเทศอังกฤษ ถ้าคิดเป็นเงินปัจจุบัน จะตกประมาณ 3.5 แสนบาทต่อหัวประชากร ในปี 2003 G.D.P./capita ของไทยตกประมาณ 3 แสนบาทต่อหัว² ดังนั้นถ้า สมัยนั้นอังกฤษสร้างรัฐสวัสดิการได้ สมัยนี้ไทยก็สร้างได้

จริงๆ แล้วประเทศไทยล่าช้ามากในการสร้างรัฐสวัสดิการ ในปี ๒๕๗๕ ปรีดี พนมยงค์ ได้เสนอหน่ออ่อนของรัฐสวัสดิการ ใน “เค้าโครงการเศรษฐกิจ” ประเด็นหลักๆ ของปรีดีคือการประกันรายได้พื้นฐานสำหรับพลเมืองทุกคนโดยรัฐ ตั้งแต่เกิดจน ลึ้นชีพ “เพื่อความสุขสมบุรณ์ของราษฎร” โดยมีมาตรการต่างๆ เช่นการแบ่งที่ดินทำกิน และการเก็บภาษีมรดกและภาษี รายได้ ซึ่งเก็บจากคนรวยในระดับสูง (Super tax) แต่ข้อเสนอนี้ของปรีดีถูกปฏิเสธอย่างรุนแรงจากผู้มีอภิสิทธิ์ที่จะเสีย ประโยชน์ ไม่ใช่ว่าข้อเสนอนี้นำมาปฏิบัติไม่ได้เพราะสังคมไทยยากจนเกินไปแต่อย่างใด การปฏิเสธความคิดของปรีดีโดย ฝ่ายขวานำไปสู่ระบบการปกครองเผด็จการทหารที่เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อคนส่วนน้อยใน 30ปีหลังจากนั้น

การปกครองแบบเผด็จการทหารที่มีการร่วมมือกันหาผลประโยชน์โดยชนชั้นปกครองเก่า โดยทหาร และโดยนายทุน ถูก ทำทลายอย่างแรงในปี ๒๕๑๖ เมื่อมีการลุกฮือของประชาชนเพื่อล้มรัฐบาลถนอม ประภาส ถนงศ์ ในวันที่ ๑๔ ตุลาคม การล้ม รัฐบาลครั้งนี้เป็นจุดสุดยอดของกระแสที่เรียกร้องสิทธิเสรีภาพและความเท่าเทียมซึ่งก่อตัวขึ้นก่อนหน้านั้น ในยุคนั้น ป๋วย อึ๊ง ภากรณ์ ได้เสนอให้สังคมไทยสร้างรัฐสวัสดิการอีกครั้งหนึ่งในบทความ “คุณภาพชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดา ถึงเชิงตะกอน” ข้อเสนอของ ป๋วย สะท้อนรูปแบบแนวคิดสังคมนิยมประชาธิปไตย ด้วยการพูดถึงระบบสวัสดิการครบวงจรที่ หางบประมาณรัฐมาจากการเก็บภาษีก้าวหน้า นอกจากนี้มีการพูดถึงคุณภาพชีวิตในด้านปัญญาและวัฒนธรรม และ เสรีภาพในการรวมตัวกันทางการเมืองอีกด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารัฐสวัสดิการไม่ใช่แค่เรื่องเศรษฐกิจปากท้องอย่างเดียว

ความเข้มข้นของกระแสเรียกร้องความเป็นธรรมในสังคมไทยยุคนั้น เห็นได้จากการที่รัฐบาลพรรค *ประชาธิปไตย* ภายใต้การ นำของ เสนีย์ ปราโมช ในปี ๒๕๑๘ ประกาศว่าจะใช้นโยบาย “สังคมนิยมประชาธิปไตย” แต่กระแสนี้ ซึ่งรวมถึงกระแส ความคิดของนักศึกษาฝ่ายซ้าย ก็ถูกปฏิเสธและปราบปรามด้วยกองกำลังของรัฐในเหตุการณ์นองเลือด ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙³ นอกจากนี้นักศึกษาและปัญญาชนอย่าง ป๋วย ที่ต้องเดินทางออกไปจากสังคมแล้ว ผลของการปราบปรามครั้งนั้นทำให้มีการ

² Economic History Services <http://www.eh.net/hmit/ukgdp/> และ Earth Trends 2003. คำน ม.ย.๔๙

³ ใจ อึ๊งภากรณ์ และสุธาชัย ยิ้มประเสริฐ (๒๕๔๔) “อาชญากรรมรัฐในวิกฤตการเปลี่ยนแปลง” คณะกรรมการรับข้อมูลและสืบพยาน เหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙

ยั้งกระแสเรียกร้องรัฐสวัสดิการเป็นครั้งที่สองในประวัติศาสตร์ไทย ชนชั้นนำไทยรวมถึงพระราชวังในยุคนั้นมีจุดยืนชัดเจนที่คัดค้านการพัฒนาสวัสดิการสังคม⁴ ป๋วย อธิบายเรื่องเหตุการณ์นองเลือด ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ว่า

“ผู้ที่สูญเสียอำนาจทางการเมืองในเดือนตุลาคม ๒๕๑๖ ได้แก่ทหารและตำรวจบางกลุ่ม ผู้ที่เกรงว่าในระบบประชาธิปไตยตนจะสูญเสียอำนาจเศรษฐกิจไป ได้แก่พวกนายทุนเจ้าของที่ดินบางกลุ่ม และผู้ที่ไม่ประสงค์จะเห็นระบบประชาธิปไตยในประเทศไทย กลุ่มเหล่านี้ได้พยายามอยู่ตลอดเวลาที่จะทำลายล้างพลังต่างๆที่เป็นปรปักษ์แก่ตนด้วยวิธีต่างๆ...”

ข้อสรุปสำคัญจากความพยายามที่จะเสนอสวัสดิการในไทยในอดีตคือ อุปสรรคหลักไม่ใช่ “ความเป็นไปได้หรือไม่ได้” ในเชิงเศรษฐศาสตร์ แต่เป็นเรื่องของการแข่งขันหรือแข่งแนวความคิด และต่อรองทางอำนาจ กับกลุ่มการเมืองของฝ่ายอนุรักษ์นิยมที่จะเสียประโยชน์ต่างหาก การที่มีกระแสสนับสนุนรัฐสวัสดิการเพิ่มขึ้นอีกครั้งในยุคนี้ก็มาจากประเด็นทางการเมืองเช่นกันคือ

1. การที่พลเมืองส่วนใหญ่ที่ยากจนต้องถูกบังคับให้รับภาระในวิกฤตเศรษฐกิจปี ๒๕๔๐ ทั้งๆ ที่ผู้สร้างวิกฤตคือคนรวย ซึ่งสถานการณ์แบบนี้นำไปสู่การสร้างนโยบายประชานิยมของ *ไทยรักไทย* ที่มีผลในการให้ประโยชน์กับคนจนจริงแต่ไม่เพียงพอ
2. การที่เหตุการณ์พฤษภาทมิฬปี ๒๕๓๕ ช่วยลดบทบาทของกลุ่มเผด็จการในสังคมและนำไปสู่กระแสปฏิรูปการเมืองและรัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๐
3. การที่องค์การภาคประชาชนบางส่วน ไม่พอใจกับนโยบายต่างๆ ของรัฐบาลทักษิณ และเริ่มเสนอการปฏิรูปสังคมรอบใหม่ ซึ่งในการปฏิรูปสังคมจำเป็นจะต้องมีข้อเสนอที่ดีกว่าประชานิยมของ *ไทยรักไทย*
4. การที่ชนชั้นนำชึก ทหารคมช. พันธมิตรฯ ศาล ข้าราชการอนุรักษ์นิยมและพรรคประชาธิปัตย์ พยายามทำลายประชาธิปไตยมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่รัฐประหาร 19 กันยา โดยเสนอ “ระเบียบใหม่” ของเผด็จการ เพราะ(ในคำพูดเก่าของ ป๋วย อธิบาย) “ผู้ที่เกรงว่าในระบบประชาธิปไตยตนจะสูญเสียอำนาจเศรษฐกิจไป ได้พยายามอยู่ตลอดเวลาที่จะทำลายล้างพลังต่างๆที่เป็นปรปักษ์แก่ตนด้วยวิธีต่างๆ...” ทำให้ภาคประชาชนอิสระตื่นตัวเสนอสวัสดิการและประชาธิปไตยอีกครั้งหนึ่ง นี่คือการมาของ **สมัชชาประชาชนเพื่อรัฐสวัสดิการ**

สรุปแล้ว สิ่งที่สำคัญที่สุดในการสร้างรัฐสวัสดิการในประเทศไทย เป็นปัจจัยทางการเมืองและสังคม ไม่ใช่ปัญหาเทคนิค และปัจจัยทางการเมืองหลักที่เราต้องเน้นคือการสร้างพลังอิสระของภาคประชาชนที่ไม่เข้าข้างพันธมิตรฯและไม่หนุนชึก *ไทยรักไทย*

⁴ Hewison, K. (1997) The Monarchy and democratization. In Kevin Hewison (Ed.) *Political Change in Thailand. Democracy and Participation*. Routledge. หน้า 67

ทุกวันนี้กลุ่มทางการเมืองที่คัดค้านความคิดเกี่ยวกับรัฐสวัสดิการที่ใช้การเก็บภาษีก้าวหน้า มีสองกลุ่มหลักคือ

1. **กลุ่มสำนักความคิด “เสรีนิยมใหม่” (Neo-liberal)** ซึ่งมองว่ารัฐไม่ควรใช้งบประมาณในการให้สวัสดิการกับคนจน ยกเว้นคนจนระดับล่างสุด และถ้าจำเป็นต้องใช้งบประมาณควรใช้ให้น้อยที่สุดและเก็บภาษีในรูปแบบทางอ้อม เช่น ภาษีมูลค่าเพิ่ม (Value Added Tax) รัฐจะได้ไม่ต้องเก็บภาษีจากรธุรกิจและคนรวย ซึ่งแนวโน้มมองว่าการเก็บภาษีจากคนรวยจะ“ทำลายแรงจูงใจในการลงทุน” (หรือถ้ามองจากมุมมองตรงข้าม “จะลดความสามารถในการกอบโกยกำไร”) แนวโน้มมองว่าการให้สวัสดิการเป็นการสร้าง “วัฒนธรรมการพึ่งพา” (Culture of Dependency)⁵ กลุ่มนี้ประกอบไปด้วยนักวิชาการอย่าง อัมมาร์ สยามวาลา ซึ่งส่วนใหญ่ผูกพันกับสถาบัน *Thailand Development Research Institute (T.D.R.I.)* และรวมธีรยุทธ บุญมี จากธรรมศาสตร์ด้วย นอกจากนี้ในกลุ่มนี้มีนักการเมืองพรรค *ประชาธิปัตย์* และทหาร คมช. ซึ่งร่างรัฐธรรมนูญ “เผด็จการเสรีนิยม” ในปี ๒๕๕๐ สำนักคิดนี้มองว่าการที่รัฐใช้ภาษีที่เก็บจากคนจนมาอุดหนุนบริหารการเงินในยุควิกฤต “เป็นการสร้างวินัยทางการเงิน” แต่การนำภาษีประชาชนมาให้ประโยชน์กับคนจนภายใต้รัฐบาล *ไทยรักไทย* “เป็นการทำลายวินัยทางการเงิน” ซึ่งจริงๆ แล้วเป็นแค่การแสดงจุดยืนที่ปกป้องผลประโยชน์ของคนรวยเท่านั้น⁶ นอกจากนี้แนวเศรษฐกิจเสรีนิยมนี้จะผลักดัน “เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเป็นลัทธิการเมืองที่มองว่าคนรวยรวยต่อได้ และคนจนต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับความยากจน ไม่ต้องมีการกระจายรายได้
2. **นักการเมืองสาย *ไทยรักไทย /พลังประชาชน /เพื่อไทย ฯลฯ*** เป็นกลุ่มที่สองในสังคมไทยที่คัดค้านการสร้างรัฐสวัสดิการต่างๆ ที่รัฐบาล *ไทยรักไทย* เป็นรัฐบาลนำร่องในเรื่อง 30 บาทรักษาทุกโรคและนโยบายประชานิยมที่เป็นประโยชน์กับคนจน สาเหตุหลักที่ *ไทยรักไทย* คัดค้านรัฐสวัสดิการมีสองสาเหตุคือ หนึ่งการที่ไม่เห็นด้วยกับการเก็บภาษีในอัตราสูงจากคนรวยโดยตรง ซึ่งเห็นชัดในพฤติกรรมของนายกทักษิณและครอบครัว และสองการที่ *ไทยรักไทย* สนับสนุนการใช้กลไกตลาดพร้อมๆ กับนโยบายประชานิยม เช่นในเรื่องสัญญาค่าเสรี และระบบตลาดภายในที่ใช้ในระบบสาธารณสุข ซึ่งจะอธิบายเพิ่มในช่วงต่อไป

จะเห็นได้ว่าถ้าจะมีการผลักดันรัฐสวัสดิการในประเทศไทย เราไม่สามารถพึ่งพาพรรค *ประชาธิปัตย์* หรือ *ไทยรักไทย* ได้ ต้องอาศัยขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม เช่นสหภาพแรงงาน หรือกลุ่มอื่นๆ ในภาคประชาชน และต้องมีการสร้างพรรคของภาคประชาชนเอง

⁵ คำพูดนี้มักถูกใช้บ่อยโดยคนอย่างนายกรัฐมนตรีนี Thatcher ของอังกฤษซึ่งออกมาตรการทางเศรษฐกิจที่เพิ่มความเหลื่อมล้ำในสังคมเป็นอย่างมาก

⁶ ดูปาฐกถาปริทัศน์ พนมยงค์ ประจำปี ๒๕๔๔ โดย ศาสตราจารย์ อัมมาร์ สยามวาลา ๒๔ มิถุนายน ๒๕๔๔ เรื่อง “ประเทศไทยพร้อมจะมีรัฐสวัสดิการหรือยัง?”, และดูการวิเคราะห์สังคมไทยของธีรยุทธ บุญมี มกราคม ๒๕๔๖ นอกจากนี้ควรดูเนื้อหารัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ ที่เน้น “วินัยทางการคลัง” “เศรษฐกิจกลไกตลาดเสรี” “เศรษฐกิจพอเพียง” และการเพิ่มงบประมาณทหาร

3. องค์ประกอบของรัฐสวัสดิการ

รัฐสวัสดิการเป็นระบบครบวงจรและถ้วนหน้า ดังนั้นจะมีองค์ประกอบสำคัญๆ ดังนี้

1. สวัสดิการในรูปแบบเงิน คือสวัสดิการที่ประชาชนสามารถเบิกจากรัฐในกรณี ลาป่วย บำเหน็จบำนาญเกษียณ สวัสดิการว่างงาน สวัสดิการลาคลอด สวัสดิการเลี้ยงดูบุตร และสวัสดิการเพิ่มรายได้สำหรับคนที่มียาได้ต่ำแต่มีงานทำ ฯลฯ
2. ระบบรักษาพยาบาลและยาฟรี ที่ไม่ต้องจ่ายล่วงหน้า ซึ่งรวมถึงสถานดูแลคนชรา และโรงพยาบาลโรคจิตด้วย ระบบการศึกษาฟรี จากอนุบาลถึงระดับมหาวิทยาลัยพร้อมทุนศึกษาแบบ “ให้เลย” เพื่อไม่ให้หนักศึกษาเป็นภาระกับครอบครัว
3. ความมั่นคงและมาตรฐานในการมีที่อยู่อาศัยที่สร้างโดยรัฐ ในราคาถูกแต่มีคุณภาพ ซึ่งจัดให้ประชาชนเช่า
4. มาตรการเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน เช่นระบบการคมนาคมขนส่งมวลชนในราคาถูกที่รัฐอุดหนุนซึ่งช่วยเสริมประสิทธิภาพในการเดินทาง การสนับสนุนกิจกรรมศิลปวัฒนธรรมต่างๆ โดยรัฐ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงได้ และนอกจากนี้อาจมีสื่อมวลชนแบบวิทยุหรือโทรทัศน์ที่เป็นของรัฐที่ไม่มุ่งหากำไรอีกด้วย
5. ระบบนักสังคมสงเคราะห์ ที่ให้คำแนะนำกับผู้มีปัญหา ใกล้เกลี่ยข้อพิพาทในครอบครัว และช่วยคนจนเข้าถึงบริการต่างๆ
6. ระบบการเก็บภาษีในอัตราก้าวหน้าโดยตรง ซึ่งเก็บจากรายได้ กำไร มรดก และทรัพย์สิน(รวมถึงที่ดิน) โดยมีเป้าหมายในการลดความเหลื่อมล้ำ (Wealth Distribution) เพราะเก็บจากคนรวยในอัตราสูง และนอกจากนี้ยังเป็นแหล่งทุนสำหรับงบประมาณของรัฐสวัสดิการด้วย (Welfare Income Generation)
7. รักษามาตรฐานความเป็นอยู่ของทุกคนที่พักอยู่ในประเทศ ดังนั้นสวัสดิการต่างๆ สามารถใช้ได้โดยคนต่างชาติที่มาพักชั่วคราว ศึกษา หรือทำงานในประเทศได้ ในกรณีแรงงานที่มาจากต่างประเทศ สิทธิในสวัสดิการดังกล่าวไม่เป็นภาระเลย เพราะเขาเข้ามาทำงานสร้างมูลค่าให้กับเศรษฐกิจ และจ่ายภาษีอีกด้วย

4. เป้าหมาย/แนวคิดในการก่อตั้งรัฐสวัสดิการ

รัฐสวัสดิการรูปแบบสังคมนิยมประชาธิปไตยเกิดขึ้นในยุโรปตะวันตกหลังสงครามโลกครั้งที่สอง นักการเมืองเข้าใจดีว่าทหารที่กลับมาจากสนามรบจะไม่พอใจอย่างยิ่งถ้าการเสียสละของเขาในสงครามไม่มีผลต่อการพัฒนาสภาพความเป็นอยู่แต่อย่างใด ตัวอย่างการปฏิวัติรัสเซียหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่งเป็นเครื่องเตือนใจอย่างดี ในช่วงนั้นในหมู่นักการเมืองพรรคต่างๆ ดูเหมือนมี “ฉันทามติสังคมนิยมประชาธิปไตย” (Social Democratic Consensus) เพราะแม้แต่ นักการเมืองสำนักคิดเสรีนิยม (Liberal) ที่เคยชื่นชมในตลาดเสรีได้เปลี่ยนความคิดไปชื่นชมรัฐมากขึ้น การเปลี่ยนความคิดนี้มาโดยนักวิชาการอย่างเช่น John Maynard Keynes ที่มีข้อสรุปจากวิกฤตเศรษฐกิจโลก 1930 และความล้มเหลวของการใช้รัฐวางแผนเศรษฐกิจในรัสเซียและที่อื่น พวกนี้สรุปว่ากลไกตลาดเสรีล้วนๆ มีข้อบกพร่องที่รัฐต้องเข้ามาแก้ เช่นการใช้งบประมาณรัฐเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในบรรยากาศที่ฝ่ายเอกชนยังลังเลใจอยู่ เพื่อทำให้เกิดการจ้างงาน หรือการสร้างมาตรฐานขั้นต่ำในสังคมโดยรัฐ (State Social Safety Net) ถึงแม้ว่า Keynes และ Lord Beveridge (ผู้เขียนรายงานที่นำไปสู่การก่อตั้งรัฐสวัสดิการของ

อังกฤษ) จะเป็นฝ่ายเสรีนิยมที่มองว่ารัฐไม่ควรมีบทบาทมากเกินไป แต่พวกนี้มองว่ากลไกตลาดเสรีโดยลำพังนั้นเป็นอุปสรรคต่อเสรีภาพและความเท่าเทียมในสังคม

ในขณะที่แนวเสรีนิยมในช่วงก่อตั้งรัฐสวัสดิการหันมาปฏิเสธตลาดแบบบริสุทธิ สำนักความคิดที่ผลักดันรัฐสวัสดิการอย่างจริงจังคือสำนักสังคมนิยมประชาธิปไตย (Social Democrat) เช่นพรรคแรงงานอังกฤษ (Labour Party) หรือพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยในยุโรปตะวันตก (Social Democratic Parties) แนวสังคมนิยมประชาธิปไตยมีเป้าหมายไปไกลกว่าพวกเสรีนิยม ทั้งๆ ที่มีจุดร่วมหลายประการ เป้าหมายระยะยาวคือการสร้างทุนนิยมแบบผสมที่มีภาครัฐและภาคเอกชน และมีความเสมอภาคเท่าเทียมอย่างสมบูรณ์ ในรูปธรรมมันหมายความว่าพรรคเหล่านี้จะเน้นทุกด้านของรัฐสวัสดิการ เช่น ระบบการศึกษาที่มีความเท่าเทียม (Comprehensive Education) การให้บริการอย่างถ้วนหน้าโดยไม่วัดความจน (Non-Means-Tested Services) และการเก็บภาษีเพื่อลดทรัพย์สินของคนรวย (Redistribution of Wealth)

การมีสำนักความคิดและพรรคการเมืองที่สนับสนุนการก่อตั้งรัฐสวัสดิการ เป็นเงื่อนไขสำคัญ แต่ไม่เพียงพอที่จะทำให้รัฐสวัสดิการเกิดขึ้นจริง สิ่งผลักดันให้เกิดรัฐสวัสดิการหลังสงครามโลกครั้งที่สองคือ

- ผลประโยชน์ของกลุ่มทุนภายในประเทศ เพราะการมีรัฐสวัสดิการซึ่งนำไปสู่ความมั่นคงในชีวิต มีผลในการสร้างประสิทธิภาพการทำงานของพลเมือง
- ความต้องการของประชาชน โดยเฉพาะการรวมตัวกันเคลื่อนไหวเรียกร้อง ในปี 1943 ส.ส.พรรคอนุรักษนิยมอังกฤษชื่อ Quentin Hogg กล่าวในรัฐสภาว่า “ถ้าเราไม่ให้รัฐสวัสดิการกับประชาชน เขาจะลุกขึ้นปฏิวัติสังคม” ในกรณีสวีเดนและฝรั่งเศสการต่อสู้ของขบวนการแรงงานมีบทบาทสำคัญในการเกิดรัฐสวัสดิการด้วย
- ในสถานการณ์ที่มีการกดดันจากหลายฝ่าย การตัดสินใจประเมินสถานการณ์ทางการเมืองของนักการเมือง เป็นเงื่อนไขสุดท้ายที่มีผลต่อการสร้างรัฐสวัสดิการ หรือการทำลายรัฐสวัสดิการในช่วงต่อมา ในลักษณะเดียวกันนโยบายประชานิยมของ *ไทยรักไทย* ก็มาจากการกดดันของภาคประชาชนในสังคมไทยด้วย

ในการสร้างรัฐสวัสดิการขึ้นมาหลังสงครามโลกครั้งที่สอง แนวสังคมนิยมประชาธิปไตยวางกรอบสำคัญๆ สำหรับรัฐสวัสดิการดังนี้คือ

1. เป็นระบบถ้วนหน้า (Universal) เพื่อให้เป็นสิทธิทั่วไปของพลเมือง สาเหตุหลักเพราะระบบถ้วนหน้าเป็นระบบที่ปกป้องศักดิ์ศรีมนุษย์ ไม่ต้องไปขอความเมตตาหรือพิสูจน์ความจน และมีประสิทธิภาพสูงสุดในการให้บริการ เนื่องจากไม่ต้องมีหลายระบบซ้อนกันและมีการประหยัดค่าใช้จ่ายในการบริหารอีกด้วย
2. เป็นระบบครบวงจร (Comprehensive) เพราะการให้สวัสดิการแบบแยกส่วนไม่สามารถแก้ปัญหาความยากจนและยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจของพลเมืองได้ ปัญหาสังคมต่างๆ เชื่อมโยงกัน เช่นถ้าเด็กๆ ขาดที่อยู่อาศัยที่ดี และรายได้พ่อแม่ต่ำเกินไป จะมีผลต่อสุขภาพอนามัยและความสำเร็จในการศึกษา การพัฒนาระบบการศึกษาด้านเดียว

จะประสบความล้มเหลว ยกตัวอย่างในกรุงเทพฯ ลูกๆ ของพ่อค้าแม่ค้าที่ต้องขายอาหารข้างถนนตอนค่ำอาจต้องนั่ง ทำการบ้านริมถนน ซึ่งการให้การศึกษาก็จะมีประสิทธิผลน้อยในการพัฒนาความเป็นอยู่ของเด็กเหล่านั้น หรือเด็ก ที่อยู่ในบ้านห้องเดียวในสลัม ไม่มีวันมีสมาธิทำการบ้านได้ เป็นต้น

3. **เน้นผลในการสร้างความเท่าเทียม (Equality of Outcome)** แทนการ “ให้โอกาสเท่าเทียม” (Equality of Opportunity) เพราะการ “ให้โอกาส” บ่อยครั้งไม่ได้สร้างความเท่าเทียมจริง เนื่องจากพลเมืองมีจุดเริ่มต้นที่ต่างกัน เช่นเด็กต่างจังหวัดเข้ามหาวิทยาลัยปิดยากกว่าเด็กกรุงเทพฯ และพอเรียนก็อาจตามไม่ทันอีก เพราะโรงเรียน ต่างจังหวัดขาดทรัพยากรในการพัฒนานักศึกษา การให้โอกาสเท่าเทียม เช่นการเปิดให้ทุกคนสอบเข้ามหาวิทยาลัย ได้ โดยไม่สนใจการตรวจผลในโลกจริง เป็นแนวคิดเสรีนิยม และแนวโน้มมองว่าการที่บางคน “ใช้โอกาสไม่เท่ากัน” กลายเป็น “ข้อบกพร่องส่วนตัวของบุคคล” ในสายตาแนวคิดนี้ แทนที่จะมองโครงสร้างของสังคม
4. **เป้าหมายในการสร้างรัฐสวัสดิการคือการเพิ่มเสรีภาพในสังคม** โดยเฉพาะเสรีภาพในการมีคุณภาพชีวิตที่ดีที่ปราศจากความกลัว เช่นความกลัวว่าการเจ็บป่วยจะนำไปสู่ความยากจน หรือความกลัวว่าจะไม่มีงานทำแล้วจะเลี้ยงครอบครัวไม่ได้ ผู้ที่ออกแบบรัฐสวัสดิการมองว่าเสรีภาพสูงสุดที่จะเกิดขึ้นคือเสรีภาพที่จะมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความจริงที่เกิดขึ้นในสังคมที่มีรัฐสวัสดิการ คือมีการขยายเสรีภาพดังกล่าวอย่างแท้จริง เช่นมีการกำจัดความกลัวในความมั่นคงของชีวิต ทำให้พลเมืองมองว่าเขาไม่ด้อยกว่าผู้อื่น เป็นต้น ซึ่งเป็นสาเหตุที่ประชาชนในรัฐสวัสดิการมักหวงแหนระบบนี้อย่างถึงที่สุด ยิ่งกว่านั้นถ้าเราสำรวจระบบการปกครองทั่วโลก เราจะพบว่าระบบที่มีสวัสดิการดีที่สุดมักมีประชาธิปไตยสูงสุด และระบบที่มีสวัสดิการแย่งที่สุดมักต้องใช้เผด็จการในการกดขี่ประชาชน⁷ แนวเสรีนิยมมักอ้างตลอดว่ารัฐสวัสดิการจำกัดเสรีภาพ ซึ่งอาจจริงถ้ามองจากจุดยืนคนส่วนน้อยที่เป็นอภิสิทธิ์ชน และร่ำรวยจากการทำงานของคนอื่น แต่สำหรับคนส่วนใหญ่มันตรงกันข้าม

สวัสดิการทั้งหมดที่ประชาชนผู้ทำงานได้จากรัฐสวัสดิการ ไม่ใช่การกุศล หรือสิ่งที่คนรวย ผู้อุปถัมภ์ หรือกลุ่มทุน “ให้” กับคนจนแต่อย่างใด เพราะมูลค่าที่ทั้งปวงที่ผลิตขึ้นในโลกมาจากการทำงานของมนุษย์เพื่อตัดแปดทรัพยากรธรรมชาติ สวัสดิการถือว่าเป็น “ค่าแรงแบบสังคมที่ประชาชนร่วมกันบริโภค” (Collectively Consumed Social Wage) ซึ่งแปลว่าการเรียกร้องรัฐสวัสดิการเป็นเพียงการเรียกคืนมูลค่าที่ควรจะเป็นของประชาชนอยู่แล้วตั้งแต่แรก ไม่ใช่การปล้นทรัพย์สินหรือเงินทองจากผู้อื่นแต่อย่างใด

5. ระบบภาษี

เราไม่สามารถกล่าวถึงรัฐสวัสดิการได้ตามลำพัง เพราะหลายคนกังวลว่าจะนำเงินมาจากไหน ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ต้องพิจารณาระบบภาษีด้วย โดยทั่วไปแล้วสำนักความคิดเสรีนิยมใหม่ (Neo-liberal) และสำนักความคิดสังคมนิยม

⁷ Rudra, N. & Haggard, S. (2005) Globalization, democracy and effective welfare spending in the developing World. *Comparative Political Studies* 38(9) 1015-1049.

ประชาธิปไตย (Social Democrat) จะมีมุมมองต่อภาษีต่างกัน จุดเริ่มต้นคือมุมมองเกี่ยวกับบทบาทของรัฐ และบทบาทของธุรกิจเอกชน

ฝ่ายเสรีนิยมมองว่ารัฐควรมีบทบาทน้อยและไม่ควรสร้างภาระให้เอกชนจากการเก็บภาษี สำนักนี้มองว่านักธุรกิจและคนรวยเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจและเขาควรมีแรงจูงใจในการประกอบธุรกิจ ดังนั้นควรมีโอกาสแสวงหากำไรหรือรายได้สูงสุดโดยไม่มีกำกวด ถ้าจะเก็บภาษีก็ควรลดภาระให้กับคนรวยและเพิ่มภาระให้คนจนแทน สำนักเสรีนิยมจึงสนับสนุนการเก็บภาษี “ล้ำหลัง” (Regressive Taxation) ในรูปแบบ “ภาษีทางอ้อม” (Indirect Taxation) ซึ่งเป็นภาษีที่คนจนจ่ายโดยอาจไม่รู้ตัว เช่นภาษีมูลค่าเพิ่ม (Value Added Tax) ที่เราจ่ายทุกครั้งที่เราซื้อของ หรือภาษีสุรา/บุหรี่ ซึ่งทำให้คนจนรับภาระสูงกว่าคนรวย (เราจึงเรียกว่าภาษีแบบ”ล้ำหลัง”)

ถ้าดูผิวเผินเราอาจคิดว่าภาษีทางอ้อมเป็นภาษีที่คนรวยจ่ายมาก เพราะคนรวยซื้อของมากกว่าคนจน แต่ในความเป็นจริงเมื่อตรวจสอบดูว่าคนจนกับคนรวยจ่ายภาษีทางอ้อมเป็นสัดส่วนเท่าไรของรายได้และทรัพย์สิน จะพบว่าคนจนจ่ายมากกว่าคนรวย การเก็บภาษีจากคนจนไม่ใช่สิ่งใหม่ ในยุคก่อนทุนนิยมมีการเก็บส่วยจากไพร่และบังคับให้ทำงานโดยไม่มีค่าตอบแทน และทุกวันนี้รัฐไทยยังเก็บภาษีส่วนใหญ่จากภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีทางอ้อมอื่นๆ ในรูปแบบ “ทำนาบนสันหลังคนจน”

ในประเทศอังกฤษภายใต้รัฐบาลเสรีนิยมใหม่ของ Thatcher ตั้งแต่ปี 1979 เป็นต้นไป มีการลดภาษีทางตรงที่เก็บจากรายได้คนรวยจากอัตราสูงสุด 98% เป็น 40% และจาก 33% เป็น 22% สำหรับอัตราปกติ ในขณะเดียวกันมีการเพิ่มภาษีมูลค่าเพิ่มจาก 8% เป็น 17.5% ซึ่งทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำมหาศาลระหว่างคนจนกับคนรวย

รัฐบาลเสรีนิยมของเยอรมันในยุคนี้มีความพยายามที่จะลดเงินสมทบที่นายจ้างจ่ายให้กับระบบสาธารณสุข ในขณะที่เสนอให้ประชาชนจ่ายภาษีมูลค่าเพิ่มในปริมาณสูงขึ้น⁸

แนวคิดเสรีนิยมชอบอ้างว่าการเก็บภาษี “สูงเกินไป” เพื่อสร้างรัฐสวัสดิการ จะทำลายแรงจูงใจในการลงทุน แต่ไม่มีข้อมูลจากไหนในโลกที่เสนอว่ามีการถอนทุนออกไปจากประเทศพัฒนาที่มีรัฐสวัสดิการเพราะเหตุว่าภาษีสูงเกินไป ในทางตรงข้ามการที่รัฐเข้ามารับภาระในการจัดระบบสวัสดิการอย่างถ้วนหน้า ซึ่งเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพสูงในการให้บริการ อีกทั้งกลับเป็นการลดภาระให้กับธุรกิจเอกชนในการซื้อบริการและสวัสดิการให้กับลูกค้าต่างหาก

⁸ Bangkok Post 4/07/06

ระบบการเก็บภาษีรูปแบบสังคมนิยมประชาธิปไตย เป็นระบบภาษีที่เก็บในลักษณะ "ก้าวหน้า" (Progressive Taxation) ภาษีก้าวหน้าเป็นภาษีที่เก็บโดยตรง (Direct Taxation) จากคนรวยและบริษัท ในอัตราสูงโดยที่คนจนจ่ายน้อยหรือไม่จ่ายเลย บางครั้งมีการเก็บจากคนรวยในอัตราสูงเป็นพิเศษ (Super Tax) เพราะระบบภาษีแบบนี้มีสองวัตถุประสงค์คือการหาเงินเข้าคลังเพื่อเป็นงบประมาณรัฐสวัสดิการ และเพื่อลดระดับความเหลื่อมล้ำภายใต้แนวคิดที่ไม่ควรมีใครรวยเกินไปหรือจนเกินไปในสังคม ตัวอย่างภาษีทางตรงคือภาษีรายได้ ภาษีจากการขายหุ้น ภาษีมรดก ภาษีจากกำไรบริษัท ภาษีทรัพย์สิน และภาษีที่ดินเป็นต้น

แต่การเก็บภาษีทางตรงแบบก้าวหน้าเป็นส่วนน้อยของภาษีทั้งหมดที่รัฐไทยเก็บ เพราะประมาณ 66% ของรายได้ภาษีของประเทศไทยมาจากภาษีมูลค่าเพิ่ม (Value Added Tax) และภาษีทางอ้อมอื่นๆ เช่น โภคภัณฑ์ภายใน (รวมภาษีสุราหรือบุหรี่ ฯลฯ)⁹ ซึ่งถือได้ว่าเป็น "ภาษีทางอ้อมแบบล่าหลัง" (Indirect Regressive Taxation) นโยบายภาษีแบบเสรีนิยมของประเทศไทยสะท้อนผลประโยชน์ของชนชั้นนำมาตลอด และทุกวันนี้ข้าราชการอย่าง อัมมาร์ สยามวาลา ก็สนับสนุนภาษีสู่รูปแบบนี้ เช่น ในกรณีที่มีการพูดกันว่าโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรคขาดเงินงบประมาณ อัมมาร์ เสนอว่าควรเพิ่มการเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มโดยไม่พูดถึงการขึ้นภาษีที่เก็บจากคนรวย¹⁰

จะเห็นได้ว่าถ้าจะลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในสังคมไทย และระดมรายได้ในการสร้างรัฐสวัสดิการ ต้องมีการปฏิรูประบบภาษีไทย เพื่อเน้นภาษีทางอ้อมในอัตราก้าวหน้า ในขณะที่เดียวกันควรมีการยกเลิกภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีทางอ้อมอื่นๆ ที่เป็นภาระกับคนจนจริงๆ แล้วถ้าเทียบประเทศไทยกับประเทศสิงคโปร์หรือเกาหลีใต้ จะเห็นว่าไทยมีการเก็บภาษีก้าวหน้าทางตรงน้อย และโดยส่วนใหญ่แล้วรัฐบาลไทยไม่ค่อยนิยมการเก็บภาษีเพื่อบริการประชาชน แต่จะเน้นการเก็บค่าบริการหรือการใช้งบประมาณที่ลูกจ้างต้องจ่ายเงินสมทบมากกว่า ดังนั้นเราสรุปได้ว่าถ้ามีการปฏิรูปภาษีจะนำไปสู่การเพิ่มรายได้สำหรับการสร้างรัฐสวัสดิการในประเทศไทย

6. การโจมตีรัฐสวัสดิการจากแนวเสรีนิยม

"ฉันทามติสังคมนิยมประชาธิปไตย" ที่เคยมีในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง แตกสลายไปเมื่อระบบทุนนิยมโลกเริ่มมีวิกฤติเศรษฐกิจรอบใหม่กลางทศวรรษที่ 70 สาเหตุที่มีการทำลาย "ฉันทามติสังคมนิยมประชาธิปไตย" มีสองสาเหตุหลักคือ การใช้วิธีการกระตุ้นเศรษฐกิจโดยรัฐ แบบเคนส์ ไม่ค่อยมีผลในการฟื้นเศรษฐกิจเท่าที่คาดไว้เพราะไม่สามารถแก้ไขสาเหตุที่สองได้ คือ "ปัญหาแนวโน้มการลดลงของอัตรากำไร" (The Tendency for the Rate of Profit to Fall) จริงๆ แล้วการกระตุ้นเศรษฐกิจด้วยภาครัฐมีทั้งความสำเร็จและความล้มเหลวปนๆ กัน แล้วแต่เงื่อนไขและปริมาณการใช้งบประมาณ บางครั้ง

⁹ สำนักงบประมาณสำนักนายกรัฐมนตรี(๒๕๔๘) "เอกสารงบประมาณฉบับที่ 2 งบประมาณรายรับประจำปีงบประมาณ ๒๕๔๘" ที่เอลิฟฟิง จำกัด กทมฯ

¹⁰ Bangkok Post 31/01/06

รัฐบาลไม่พร้อมจะลงทุนเท่าที่ควรในโครงการต่างๆ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ เพราะต้องเก็บภาษีสูง กรณียกเว้นคือการใช้งบประมาณในด้านการทหาร ซึ่งมีผลในการกระตุ้นเศรษฐกิจในช่วงสงครามเย็นมาก อย่างไรก็ตามสาเหตุที่นโยบายรัฐบาลไม่สามารถแก้ปัญหาพื้นฐานทางโครงสร้างที่กำหนดให้อัตรากำไรลดลงไม่ได้ ก็เพราะระบบทุนนิยมภายใต้กลไกตลาดและการแข่งขันบังคับให้มีการลงทุนในเครื่องจักรสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งทำให้อัตรากำไรลดลง

เมื่อชนชั้นปกครองในหลายๆ ประเทศเผชิญหน้ากับการลดลงของอัตรากำไร ก็มีการหันมาประหยัดค่าใช้จ่ายในสวัสดิการสังคมและค่าจ้างต่างๆ ตั้งแต่กลางทศวรรษที่ 70 เป็นต้นไปเป็นยุคที่มีการรื้อฟื้นความนิยมในแนวคิดเสรีนิยมดั้งเดิม ซึ่งเรียกว่าแนวเสรีนิยม”ใหม่” (Neo-Classical หรือ Neo-liberal) การฟื้นตัวของเสรีนิยมในรูปแบบคลังกลไกตลาดเสรีดังกล่าว นำโดยนักคิดเช่น Milton Friedman และนำมาปฏิบัติโดยนักการเมืองเช่น Thatcher ในอังกฤษ หรือ Reagan ในสหรัฐ ซึ่งในที่สุดมีการสอดแทรกเข้าไปในนโยบายเศรษฐกิจขององค์กรระหว่างประเทศอย่างธนาคารโลกและ I.M.F. แนวนี้มองว่าควรมีการลดบทบาทรัฐ โดยเฉพาะบทบาทรัฐในการเก็บภาษีและบริการประชาชน ควรมีการทำลายสหภาพแรงงานเพื่อกดดันค่าแรง และรัฐควรมีหน้าที่เป็นแค่ผู้ดูแลกติกาของตลาดและให้บริการกับคนที่จนที่สุดในสังคมเท่านั้น

ในปี 1980 ซึ่งเป็นปีที่ Reagan ขึ้นมาเป็นประธานาธิบดีสหรัฐ C.E.O. (หรือผู้บริหารบริษัทระดับสูง) ของอเมริกาเกินเงินเดือนโดยเฉลี่ย 42 เท่าเงินเดือนเฉลี่ยของคณาจารย์โรงเรียน แต่ในปี 1998 C.E.O. ทั้งหมดเกินเงินเดือนมากกว่าคณาจารย์โรงเรียนถึง 419 เท่า นอกจากนี้ในยุคประธานาธิบดี Clinton จำนวนพลเมืองอเมริกาที่ไม่มีประกันสุขภาพใดๆ เพิ่มขึ้นจาก 37 ล้านคนเป็น 43 ล้านคนเนื่องจากการจำกัดงบประมาณและสิทธิในสวัสดิการมากขึ้น จะเห็นได้ว่าผลและเป้าหมายของนโยบายเสรีนิยมคือการโยกย้ายส่วนแบ่งของมูลค่าสังคมที่คนทำงานสร้างขึ้นเพื่อให้เข้ากระเป๋าคนรวยมากขึ้น

ยิ่งกว่านั้น ในยุคนี้ผู้นำพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย เริ่มหมดความมั่นใจในจุดยืนเก่า มีการหันมารับความคิดเสรีนิยมใหม่ภายใต้ชื่อคลุมของ “แนวทางที่สาม” (Third Way)¹¹ ที่ถูกเสนอโดยนักวิชาการอย่าง Anthony Giddens ดังนั้นพรรคการเมืองกระแสหลักในยุโรป ทั้ง “ซ้าย” และ “ขวา” เริ่มสร้าง “**ฉันทามติเสรีนิยม**” หรือที่บางคนเรียกว่า “**ฉันทามติวอชิงตัน**”

แต่ปัญหาใหญ่สำหรับนักการเมืองและนักวิชาการแนวเสรีนิยมใหม่คือ “ฉันทามติสังคมนิยมประชาธิปไตย” ในหมู่พวกเขาอาจหายไป แต่ในพลเมืองทั่วไปมีการชื่นชมและหวงแหนรัฐสวัสดิการต่อไป เพราะรัฐสวัสดิการมีผลชัดเจนในการเพิ่มคุณภาพชีวิตประชาชนและลดความเหลื่อมล้ำ ทั้งหมดนี้หมายความว่าฝ่ายเสรีนิยมจะต้องเปิดศึกทางความคิดการเมืองเพื่อแสวงหาความชอบธรรมในการทำลายรัฐสวัสดิการ อย่างไรก็ตามนักการเมืองต่างๆ รวมถึงฝ่ายเสรีนิยมสุดขั้วอย่าง Thatcher

¹¹ ตัวอย่างที่ดีคือข้อเสนอของ ศ.ทอมมัส เมเยอร์ ซึ่งเป็นวิทยากรในไทยขององค์กร F.E.S. ที่สังกัดพรรค S.P.D. ในเยอรมัน ดู Thomas Meyer “Socail and Libetarian Democracy” 2008

ไม่สามารถทำลายรัฐสวัสดิการได้จริง เพราะประเมินว่าการกระทำดังกล่าวจะก่อให้เกิดการลุกฮือครั้งใหญ่หรืออย่างน้อยเขาจะเสียคะแนนเสียงและแพ้ในการเลือกตั้ง ด้วยเหตุนี้แนวเสรีนิยมจึงจำเป็นต้องสอดแทรกกลไกตลาดเข้าไปในระบบรัฐสวัสดิการเดิม

การสอดแทรกกลไกตลาดและแนวเสรีนิยมเข้าไปในระบบรัฐสวัสดิการทำได้หลายวิธีเช่น

- การสร้างตลาดภายในระบบรัฐสวัสดิการ (Internal Market) โดยการแยกผู้ซื้อบริการ (Purchaser) ออกจากผู้ให้บริการ (Provider) เช่นคลินิกหรือองค์กรท้องถิ่นจะมีงบประมาณก้อนหนึ่งจากรัฐ และต้องซื้อบริการจากโรงพยาบาลหรือท้องถิ่นอื่น หรือในกรณีสถาบันการศึกษา เช่นโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยจะมีงบประมาณก้อนหนึ่งที่ต้องไปจัดการเอง อาจมีการซื้อบริการจากภาครัฐหรือจากภาคเอกชนได้ ในระบบเดิมรัฐบาลกลางจะวางแผนให้งบประมาณกับหน่วยงานต่างๆ ตามความจำเป็นจริง โดยไม่จำกัดการให้บริการ หน่วยงานย่อยๆในระบบรัฐสวัสดิการจะไม่คิดบัญชีระหว่างกัน และการทำงานจะเน้นการให้บริการทางแพทย์หรือการศึกษาที่มีคุณภาพดีเป็นหลัก แต่สำหรับพวกเสรีนิยมข้อดีของระบบกลไกตลาดภายในคือรัฐบาลกลางสามารถลดงบประมาณได้ และถ้าคุณภาพการบริการเลวลงก็จะกลายเป็นความผิดของโรงพยาบาลแห่งหนึ่งหรือโรงเรียนแห่งหนึ่งที่ “ไม่สามารถบริหารงบประมาณได้” ยิ่งกว่านั้นมันเป็นการเปิดช่องให้บริษัทเอกชนเข้ามาแสวงหากำไรผ่านการรับเหมา ผู้ที่ได้ประโยชน์คือคนรวยที่จ่ายภาษีน้อยลงและบริษัทเอกชนที่มีโอกาสหากินเพิ่มขึ้น แต่ในทางปฏิบัติประชาชนส่วนใหญ่เสียประโยชน์เพราะคุณภาพการให้บริการแยกลง และที่แย่ที่สุดคือมีการทุ่มเททรัพยากรในการจ้างนักบัญชีและผู้บริหารเพิ่ม ในขณะที่ลดบุคลากรด้านการแพทย์หรือด้านการสอน

ในประเทศอังกฤษระหว่างปี 1981 ถึง 1996 สัดส่วนพยาบาลต่อนักบัญชีในระบบสาธารณสุขลดลงจาก 3.5 : 1 เป็น 2.5 : 1 ยิ่งกว่านั้นค่าใช้จ่ายในการบริหารระบบ ซึ่งเดิมต่ำมากคือ 5% ของงบประมาณสาธารณสุขก่อนปี 1980 เพิ่มเป็น 12% ในปี 1999 และสาเหตุหลักคือการขยายตัวอย่างรวดเร็วของผู้บริหารจาก 1000 คนในปี 1986 เป็น 26,000 คนในปี 1995 และทั้งหมดนี้กระทำภายใต้ข้ออ้างที่ว่ากำลังเพิ่มทางเลือกให้ประชาชนผ่านระบบตลาด

ถ้าเรามาดูระบบ 30 บาทรักษาทุกโรคในไทย เราจะเห็นว่ามีที่ตั้งระบบตลาดภายในและซื้อบริการจากเอกชนตั้งแต่วัยแรก ซึ่งช่วยทำให้ประสิทธิภาพของระบบต่ำ นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าข้อเสนอให้นำมหาวิทยาลัยออกนอกระบบ ซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ และผลักดันอย่างต่อเนื่องในรัฐบาล ไทยรักไทย สอดคล้องกับรูปแบบการทำลายสวัสดิการในอังกฤษและที่อื่น เพราะเป้าหมายหลักในที่สุดคือการลดงบประมาณรัฐและการเพิ่มภาระให้กับนักศึกษาและครอบครัวของเขา

ในสหรัฐอเมริกา วิธีเพิ่มอรรถิพลของกลไกตลาดและนักบัญชีในระบบสาธารณสุขของบริษัทเอกชนและองค์กรภาครัฐ ทำโดยการโอนระบบประกันสุขภาพเข้าสู่ “องค์กรบริหารสุขภาพ” (Health Management Organisations หรือ H.M.O.) ซึ่งมีหน้าที่หลักในการควบคุมบัญชีกองทุนแทนการเน้นความจำเป็นในด้านสุขภาพอนามัย¹²

- **การผลักดันให้ประชาชนใช้บริการของภาคเอกชนมากขึ้น** เช่นผลักดันให้ประชาชนประกันตนเองสำหรับวัยชรา กับบริษัทเอกชน และการสนับสนุนระบบสมทบกองทุนสวัสดิการแทนการเก็บภาษี ในความเป็นจริงระบบการประกันสังคมของเอกชน ซึ่งต่างจากรัฐสวัสดิการ มีประสิทธิภาพต่ำและค่าใช้จ่ายสูง ยิ่งกว่านั้นกองทุนบำเหน็จบำนาญของเอกชนอาศัยการสร้างกำไรจากการลงทุนในตลาดหุ้น ในรูปแบบที่มีความเสี่ยงสูง ในปัจจุบันประชาชนอังกฤษหลายล้านคนที่ถูกบังคับหรือชักชวนให้ย้ายออกจากระบบรัฐสู่ระบบเอกชนกำลังพบว่าจะไม่ได้อะไรเลยในวัยชรา เพราะโครงการบำเหน็จ บำนาญของเขาล้มละลาย ยิ่งกว่านั้นมีหลายกรณีของบริษัทเอกชนต้องล้มละลายไปเพราะผู้บริหารระดับสูงโกงกิน และเมื่อบริษัทล้มละลายกองทุนบำเหน็จบำนาญก็สูญหายไป ตัวอย่างที่ชัดเจนคือกรณีของ Robert Maxwell ในอังกฤษ และ Enron ในสหรัฐ

การนำกลไกตลาดและบริษัทเอกชนเข้ามาในรัฐสวัสดิการมีอีกหลายรูปแบบ ที่สำคัญคือการรับเหมาช่วงหรือซื้อบริการจากบริษัทเอกชน ในเกือบทุกกรณีจะมีการประหยัดค่าใช้จ่ายให้รัฐผ่านการกดค่าแรง และลดคุณภาพของการให้บริการ บางครั้งมีการให้องค์กรอาสาสมัครเอกชน หรือ N.G.O. เข้ามาให้บริการแทนภาครัฐ โดยที่อาสาสมัครดังกล่าวจะได้เงินเดือนต่ำ และขาดประสบการณ์และมีมือในด้านการบริการสังคม

- **การเปลี่ยนระบบสวัสดิการจากระบบถ้วนหน้าไปสู่ระบบที่จำกัดสิทธิ และเน้นคนบางกลุ่ม (Welfare Targeting)** สำนักคิดเสรีนิยมต้องการลดภาระการจ่ายภาษีสำหรับคนรวย ซึ่งหมายความว่าต้องการลดการบริการประชาชนโดยภาครัฐ บ่อยครั้งสำนักนี้ต้องการให้มีการจำกัดสิทธิในการรับบริการให้กับคนจนระดับล่างสุด โดยยกเลิกสวัสดิการถ้วนหน้า วิธีการนี้เรียกว่า “การตั้งกลุ่มเป้าหมาย” (Targeting) และมักจะมีการอ้างว่าวิธีการนี้มีประสิทธิภาพในการช่วยเหลือคนจนซึ่งมีความต้องการสูงสุด แต่ในความเป็นจริงการตั้งกลุ่มเป้าหมายแทนระบบถ้วนหน้ามีข้อเสีย 4 ประการคือ หนึ่ง มันทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เพราะคนจนต้องไปแบมือขอความเมตตาผ่านการพิสูจน์ความจน สอง มันนำไปสู่ระบบการบริการสองชั้นที่บริการคนจนในคุณภาพต่ำเพราะอาศัยเงินรัฐ สาม มันสิ้นเปลืองทรัพยากรและงบประมาณเพราะต้องมีการจ้างเจ้าหน้าที่ตรวจสอบหลักฐานความยากจนแท้ของผู้มาขอบริการ (ในระบบถ้วนหน้าแค่เป็นพลเมืองก็รับบริการได้) และในประการสุดท้าย ผู้ที่ได้ประโยชน์สูงสุดคือคนรวยที่ได้รับการลดหย่อนภาษี

¹² ภาพยนตร์ของ Michael Moore เรื่อง Sicko ที่วิจารณ์ระบบสาธารณสุขเสรีนิยมของสหรัฐ

การจำกัดสิทธิในสวัสดิการที่ต้องมีการพิสูจน์ความยากจน (Means Testing) เป็นระบบที่คนจนในอังกฤษเกลียดชังมาก เพราะเคยมีประสบการณ์ของการทำลายศักดิ์ศรีในทศวรรษที่ 1930 และเมื่อรัฐบาล Thatcher นำแนวคิดเสรีนิยมกลับมาใช้ 50 ปีหลังจากนั้น ปรากฏว่าระบบการตรวจสอบความยากจนเพิ่มค่าใช้จ่ายในการบริหารระบบอย่างมากและลดประสิทธิภาพในการบริการ เช่นกองทุน Social Fund ที่ต้องพิสูจน์ความจนใช้ 40% ของงบประมาณในการจ้างข้าราชการเพื่อตรวจสอบความจน ในขณะที่สวัสดิการเลี้ยงบุตรถ้วนหน้า (Child Benefit) ใช้แค่ 2% ของงบประมาณในการบริหาร

มูลนิธิ Joseph Rowntree Foundation ในอังกฤษรายงานผลการวิจัยในปี 1997 และ 2002 เกี่ยวกับผลกระทบของรัฐสวัสดิการต่อประชาชนในระดับต่างๆ ปรากฏว่าสวัสดิการ “ถ้วนหน้า” หลายรูปแบบมีเป้าหมายช่วยคนจนฝังอยู่ในระบบโดยอัตโนมัติ เช่นสวัสดิการที่เกี่ยวกับเด็ก การศึกษา คนชรา และคนที่ต้องลาป่วย มักจะมีผลสูงสุดในการปกป้องคุณภาพชีวิตของคนจน โดยที่ไม่ต้องมีกฎเกณฑ์หรือการพิสูจน์ความยากจนเลย ทั้งนี้เพราะครอบครัวที่มีบุตร หรือบุคคลที่เกษียณหรือป่วยมีแนวโน้มจะเป็นกลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่ากลุ่มอื่นอยู่แล้ว แต่ข้อสรุปที่สำคัญกว่านั้นคือ เมื่อมีการตั้งเป้าหมายการให้สวัสดิการแทนสวัสดิการถ้วนหน้า คนที่ได้ประโยชน์สูงสุดคือคนรวยและชนชั้นกลาง เพราะการประหยัดสวัสดิการนำไปสู่การลดภาษีให้กลุ่มนี้¹³

การจำกัดสิทธิโดยการตั้งเป้าในการให้สวัสดิการมีผลเสียอีกประการหนึ่งคือ เพิ่มการพึ่งพาสวัสดิการให้กับคนจน การที่ต้องพิสูจน์ความจนทำให้คนบางคนที่รับสวัสดิการ เช่นสตรีที่เลี้ยงดูบุตรอยู่คนเดียว ไม่กล้าออกไปทำงานครึ่งเวลา เพราะการเสริมรายได้เล็กๆ น้อยๆ แบบนี้ ซึ่งลดการพึ่งพาสวัสดิการ จะมีผลทำให้ถูกตัดสวัสดิการทั้งหมดและทำให้ยากจนกว่าการไม่ออกไปทำงานเลย สรุปแล้วการตั้งเป้าหมายในการให้สวัสดิการอาจเพิ่มการพึ่งพิงสวัสดิการโดยคนบางกลุ่ม วิธีการแก้ไขไม่ใช่การลดสวัสดิการแต่อย่างใด เพราะคนเหล่านี้เกือบจะเอาตัวไม่รอดอยู่แล้ว แต่วิธีการแก้ไขคือการให้สวัสดิการถ้วนหน้า เพื่อไม่ให้เขาตกอยู่ใน “กับดักความยากจน” (Poverty Trap)

ในประเทศไทย นักเศรษฐศาสตร์อย่าง สมภพ มานะรังสรรค์ จะสนับสนุนการจำกัดสิทธิในการให้สวัสดิการเพื่อประหยัดงบประมาณโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค ตามแนวเสรีนิยมใหม่¹⁴ และพรรคการเมืองเสรีนิยมที่ประกาศว่าจะยกเลิกการเก็บ

¹³ Sefton, T. (1997) *The Changing Distribution of the Social Wage*. STICERD Occasional Paper 21, London School of Economics. Quoted in Joseph Rowntree Foundation *Findings- Social Policy Research* 114, 1997. <http://www.jrf.org.uk/default.asp> (ค้น 19/06/06). Sefton, T. (2002) *Recent changes in the distribution of the social wage*. CASE Paper 62, London School of Economics. <http://sticerd.lse.ac.uk/publications/casepapers.asp>. Quoted in Joseph Rowntree Foundation *Findings- RefD42*, 2002. <http://www.jrf.org.uk/default.asp> (ค้น 19/06/06).

¹⁴ *Bangkok Post* 16/02/2005

ค่าบริการ 30 บาท แต่ไม่มีข้อเสนอเรื่องการเก็บภาษีเพิ่ม อาจเลือกจำกัดสิทธิในรูปแบบนี้ ซึ่งจะทำให้ระบบ 30 บาทมีคุณภาพแย่ลง

ถาม – ตอบ ข้อกล่าวหาเรื่องรัฐสวัสดิการ

การโจมตีรัฐสวัสดิการของฝ่ายเสรีนิยมต้องค่อยๆ ทำผ่านการพยายามสอดแทรกกลไกตลาดเข้าไปในระบบ โดยอ้างว่าเป็นการ “ปฏิรูป” (ไม่ใช่“ทำลาย”) ระบบสวัสดิการ เพราะประชาชนไม่มีวันยอมให้รัฐบาลทำลายรัฐสวัสดิการอย่างเปิดเผย ในรอบสิบปีที่ผ่านมาเราเห็นการประท้วง นัดหยุดงานเพื่อปกป้องรัฐสวัสดิการจาก “การปฏิรูป” (การทำลาย) ในฝรั่งเศส เยอรมัน และอังกฤษ

พร้อมๆ กับการค่อยๆ ทำลายรัฐสวัสดิการ ฝ่ายเสรีนิยมพยายามเปิดศึกทางความคิดอีกด้วย โดยการเสนอ “นิยาย” เกี่ยวกับรัฐสวัสดิการที่มีการส่งถ่ายกันผ่านองค์กรระหว่างประเทศ นักวิชาการ และมหาวิทยาลัยต่างๆ นิยายเหล่านี้ถูกเสนอในประเทศไทยและที่อื่น เหมือนกับว่าเป็น “ข้อมูลวิทยาศาสตร์” แต่ในความเป็นจริงมักจะเป็น “ความเชื่อ” ของฝ่ายเสรีนิยมมากกว่า ตัวอย่างนิยายสำคัญๆ มีดังนี้

(1) “กลไกตลาดมีประสิทธิภาพในการให้บริการมากกว่าภาครัฐ”

ตอบ นิยายอันนี้เป็นความพยายามอย่างหยาบๆ ที่จะลดบทบาทรัฐ ลดการเก็บภาษีจากคนรวย และเพิ่มกำไรภาคเอกชน ผ่านการให้สวัสดิการในระดับที่น้อยที่สุด แต่ไม่มีข้อมูลจากที่ไหนในโลกที่ยืนยันความเชื่อนี้ ค่าใช้จ่ายต่อหัวในระบบสาธารณสุขแบบอิงเอกชน ที่เน้นการประกันตน แทนการเก็บภาษีในระบบถ้วนหน้าของรัฐ มักจะสูงกว่าเสมอ และสาเหตุสำคัญคือการจ้างคนมาบริหารระบบอย่างสิ้นเปลือง ระบบสาธารณสุขของสหรัฐอเมริกาที่ใช้ระบบเอกชนเป็นหลักแพงกว่าระบบอังกฤษสองเท่า(เมื่อเทียบค่าใช้จ่ายต่อหัว) และไม่ครอบคลุมคนจนหลายล้านคน ซึ่งหมายความว่าในด้านประสิทธิภาพของการให้บริการกับผู้มีประกัน และประสิทธิภาพในการดูแลประชากร ระบบกลไกตลาดของอเมริกาด้มเหลวโดยสิ้นเชิง ถ้าเปรียบเทียบคุณภาพและประสิทธิภาพของระบบสาธารณสุขสหรัฐกับระบบของประเทศอื่น จะพบว่าสหรัฐอยู่ในอันดับที่ 70 ของโลก ในขณะที่ประเทศที่มีรัฐสวัสดิการ หรืออย่างน้อยระบบถ้วนหน้าที่บริหารโดยรัฐอยู่ในอันดับ 1 ถึง 25

ข้อมูลจากทั่วโลกในระบบการบริการอื่นๆ เช่น การเก็บขยะ การศึกษา และสาธารณสุขโรค ก็พิสูจน์ว่าภาคเอกชนและกลไกตลาดมีประสิทธิภาพต่ำในการบริการประชาชนทั้งหมด แต่เป็นที่น่าแปลกใจที่นักวิชาการฝ่ายเสรีนิยมยังท่องสูตรความเชื่อเดิมๆ แบบนกแก้วอยู่อย่างพร่ำเพรื่อ

(2) “ถ้าสวัสดิการสูงเกินไปคนจะขี้เกียจ ถ้าบริการฟรีคนจะใช้เกินความจำเป็น”

ตอบ นิยามนี้เป็นนิยามที่แสดงอคติของฝ่ายเสรีนิยมต่อคนจนอย่างแรง ในประการแรกคนรวยและอภิสิทธิ์ชนแต่ไหนแต่ไรเชื่อว่าคนจนขี้เกียจ “ถ้าไม่เขียนดี ชู จ้องดู หรือชักชวนด้วยเงิน จะไม่มีใครทำงาน” แต่ในความเป็นจริงคนที่ทำงานหนักสุดและนานสุดในสังคมคือคนจน ในขณะที่คนรวยลอยนวลเหมือนกาฝากอยู่เหนือสังคม ตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุดคือการขายหุ้นในบริษัทอินคอร์ปที่ได้เงินมา 7หมื่นล้านบาท คนหยิบมือเดียวที่มีส่วนแบ่งในกองเงินมหาศาลนี้ไม่ได้ทำงานหนักเป็นพิเศษแต่อย่างใด เพียงแต่อาศัยการทำงานของลูกค้าบริษัทต่างๆ เพื่อสะสมมูลค่าของหุ้นต่างหาก คนที่ขี้เกียจจริง และไม่ยอมลงมือทำงานหนักในสังคม คือพวกเศรษฐี ไม่ใช่คนตงงาน

อัตราว่างงานในสังคมไม่ได้ขึ้นลงตามความขี้เกียจของคน แต่เกิดจากสภาพเศรษฐกิจ คนส่วนใหญ่ต้องการงาน ต้องการศักดิ์ศรีที่มาจากการเล่นตนเองและครอบครัว ไม่ใช่ว่าอยากนอนไม่ทำอะไรที่บ้าน ดังนั้นการยกระดับสวัสดิการไม่มีผลอะไรนอกจากการเพิ่มความเดือดร้อนกับคนที่โชคร้ายตงงานในสังคมเท่านั้น การมีรัฐสวัสดิการที่สร้างคุณภาพชีวิตให้ทุกคนไม่เคยลดประสิทธิภาพการทำงานของสังคม ตรงกันข้าม กลับเพิ่มประสิทธิภาพของเศรษฐกิจโดยรวม การที่คนยากคนจนต้องตงงานยากลำบากและเสียศักดิ์ศรีเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ล้าใจในการทำงานต่างหาก

ฝ่ายเสรีนิยมชอบอ้างถึงการ “โกงระบบ” ของผู้รับสวัสดิการ ซึ่งเกิดขึ้นบ้าง แต่ถ้าดูสถิติจริง จำนวนเงินที่ประชาชนมีสิทธิเบิกจากรัฐสวัสดิการแต่เลือกไม่เบิก มีมากกว่าจำนวนเงินที่ถูกโกงจากระบบ และจำนวนเงินที่คนรวยโกงผ่านการหลีกเลี่ยงการจ่ายภาษีมากยิ่งขึ้นอีก

ข้อเสนอของแนวเสรีนิยมที่ว่า “ถ้าให้บริการฟรีคนจนจะไปใช้มากเกินไปโดยไม่มีเหตุผล” เป็นข้อเสนอที่ดูถูกคนจนอย่างถึงที่สุด นักวิชาการเหล่านี้มองว่าตาสีตาสาใจ ชอบไปหาหมอทุกวันโดยไม่มีเหตุผล ซึ่งไม่เคยปรากฏเป็นจริงที่ไหนเลยแน่นอนในสังคมที่ไม่เคยมีสวัสดิการ เมื่อเกิดสวัสดิการดีๆ ขึ้น จะมีคนไปใช้มาก ซึ่งสะท้อนความต้องการแท้ในสังคมและข้อบกพร่องของสังคมเก่า พวกนักวิชาการเสรีนิยมที่เกลียดชังคนจนไม่เคยคิดบ้างหรือว่าทำไมในกรณีคนรวยที่มีเงินเพียงพอที่จะไปหาแพทย์เอกชนทุกวัน ทำไมไม่มีใครไป? คำตอบก็คือไม่มีใครในโลก ไม่ว่าจะรวยหรือจนที่ชอบไปหาหมอโดยไร้เหตุผล ปัญหาหลักของสังคมไม่ใช่ว่าคนไปใช้บริการรัฐมากไป ปัญหาคือการบริการสวัสดิการมีไม่เพียงพอต่างหาก

(3) “รัฐสวัสดิการตะวันตกล้มเหลวเพราะคนชรามีมากเกินไป”

ตอบ ทุกวันนี้ นักวิชาการและนักการเมืองเสรีนิยมกำลังเสนอว่าพ่อแม่เรา หรือคนชราทั่วไปในสังคม “เป็นภาระ” เพราะดันทะเล้งไปมีสุขภาพดีและอายุยืนนานกว่าสมัยก่อน ความคิดนี้นอกจากจะไม่ระลึกถึงบุญคุณที่เราควรจะมีต่อคนทำงานรุ่นก่อน ที่สร้างเศรษฐกิจเราให้เจริญแล้ว ยังเป็นความเชื่อเท็จที่เสนอไปเพื่อเพิ่มอัตราค่าโง่ให้บริษัทและกลุ่มทุน เพราะพวกนี้กำลังเสนอว่าบำนาญบำนาญของคนชรา “แพงเกินไป” ในยุโรปความเชื่อนี้นำไปสู่การยืดเวลาทำงาน มีการพยายามขยาย

อายุเกษียณถึง 65 หรือ 67 และมีการยกระดับสวัสดิการอีกด้วย ในประเทศไทยรัฐบาลเริ่มมีการพูดว่าคนแก่ “เป็นภาระ” ด้วย
ทั้งๆ ที่คนชราในไทยไม่เคยได้สวัสดิการเพียงพอ และทั้งๆ ที่พวกจารีตชอบสอนเราว่าเราต้องเคารพผู้ใหญ่

ข้อมูลที่พวกเสรีนิยมนำมาใช้เพื่อสนับสนุนความเชื่อเท็จนี้ คือสัดส่วนระหว่างคนทำงานกับคนชราที่ลดลง สัดส่วนนี้ลดลง
เพราะคนมีแนวโน้มจะมีลูกน้อยและคนแก่มีอายุยืน ดังนั้นอัตราการขยายตัวของประชากรจะช้าลง แต่สิ่งที่พวกเสรีนิยมไม่
เคยอยากพิจารณาคือในขณะที่สัดส่วนคนทำงานลดลง ประสิทธิภาพการผลิตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง คาดว่าใน 50 ปีข้างหน้า
คนทำงานจะเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโดยเฉลี่ยสองเท่า ซึ่งแปลว่าคนทำงานสามารถเลี้ยงดูคนชราได้มากขึ้นสองเท่า
นอกจากนี้ในทุกประเทศการชะลอของอัตราเกิดที่ทำให้สัดส่วนคนชราเพิ่มขึ้นเป็นปรากฏการณ์ชั่วคราว เพราะในที่สุด
สัดส่วนนั้นจะคงที่และไม่เปลี่ยนอีก อย่างเช่นในกรณีอังกฤษซึ่งมีคนชรา 20% เหมือนกับ 20 ปีก่อน และที่สำคัญในประเทศที่
อัตราการเกิดต่ำกว่าอัตราการตายเป็นเวลานาน การขาดแรงงานแก้ได้โดยการเปิดพรมแดนต้อนรับคนงานจากที่อื่นได้

“วิกฤตของกองทุนบำเหน็จบำนาญ” ที่นักการเมืองและนักวิชาการเสรีนิยมพูดถึง ไม่ได้มาจากการที่มีคนชรามากเกินไป
แต่มาจากการที่รัฐบาลในประเทศพัฒนาแล้วงบประมาณรัฐที่ควรใช้ในการสนับสนุนกองทุนดังกล่าว และไม่ยอม
เก็บภาษีในอัตราเดิมสมัยที่เริ่มสร้างรัฐสวัสดิการ ประเด็นเรื่องคนชราเป็นประเด็นที่เกี่ยวกับการแบ่งมูลค่าในสังคมที่
คนทำงานสร้างขึ้นมา แนวคิดเสรีนิยมต้องการจะรูดสุ้เพื่อให้ฝ่ายนายทุนได้ส่วนแบ่งมากขึ้นจากคนทำงาน ผลเห็นชัดที่สุดใน
สหรัฐอเมริกาเพราะระดับรายได้ของคนธรรมดาในสหรัฐในปี 1993 แ่ลดลงกว่า 20 ปีก่อนและคนงานสหรัฐส่วนใหญ่ต้อง
ทำงานเพิ่มอีกหลายวันต่อปี ในขณะที่เดียวกันสัดส่วนมูลค่าการผลิตที่ตกกับผู้บริหารและเจ้าของทุนมีการเพิ่มขึ้นมหาศาล

(4) “รัฐสวัสดิการสร้างวัฒนธรรมการพึ่งพา”

ตอบ แนวคิดหลอกลวงนี้ดูถูกคนจนเช่นกัน รัฐสวัสดิการเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของ
พลเมือง และในการสร้างคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นคนละเรื่องกับการพึ่งพา ในทางตรงข้ามสังคมใดที่มีคนจนมากเพราะไม่มีรัฐ
สวัสดิการจะมีปัญหาของการที่คนจนต้องถูกบังคับให้พึ่งพามูลนิธิ การกุศล หรือความเมตตา ยิ่งกว่านั้นในสังคมทุนนิยมที่
เต็มไปด้วยความเหลื่อมล้ำ คนกลุ่มหนึ่งได้ทรัพย์สินมหาศาลจากการเป็นเจ้าของหุ้นหรือเงินทุนโดยไม่ได้ลงมือทำงานเอง คน
กลุ่มนี้ต่างหากที่พึ่งพาการทำงานของคนส่วนใหญ่และเป็นกลุ่มคนที่ ปรีดี พนมยงค์ เคยเรียกว่า “กาฝากสังคม”

ความสำคัญของการเข้าใจนโยบายประชานิยมของ ไทยรักไทย ซึ่งไม่ใช่นโยบายรัฐสวัสดิการ

หลายคนในสังคมไทยพยายามเสนอว่าการเลือกตั้งในไทยไม่มีความชอบธรรม เพราะนักการเมืองสาย ไทยรักไทย สร้างระบบอุปถัมภ์และซื้อจิตใจวิญญาณของคนจน จึงหันมาสนับสนุนรัฐประหาร และ “ระเบียบใหม่ของเผด็จการ”¹⁵ ความคิดแบบนี้อันตรายมาก เพราะดูถูกคนจนและปฏิเสธประชาธิปไตย พวกนี้จึงไม่เข้าใจลักษณะนโยบายประชานิยมของ ไทยรักไทย และไม่ยอมแข่งแนวทางการเมืองกับ ไทยรักไทย ในระบบประชาธิปไตย เพื่อเสนอนโยบายที่เป็นประโยชน์กับคนจนมากกว่าประชานิยม เช่นการเสนอรัฐสวัสดิการเป็นต้น

แท้ที่จริงแล้วประชานิยมของ ไทยรักไทย เป็นการนำคนจน อันเป็นคนส่วนใหญ่ มา “เป็นพวกของรัฐบาล” โดยให้อะไรที่เป็นประโยชน์บ้าง ยุทธศาสตร์ระยะยาวของ ไทยรักไทย คือการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจไทยให้แข่งขันได้ในระบบโลกาภิวัตน์ โดยมีการมองว่าการละทิ้งคนจน เหมือนกับที่ทุกรัฐบาลในอดีตทำ ทำต่อไปไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ไทยรักไทย หรือ พลังประชาชน ฯลฯ ไม่ได้ต้องการพัฒนาประชานิยมเป็นรัฐสวัสดิการ ไม่ต้องการเก็บภาษีก้าวหน้าจากคนรวย และไม่ต้องการพัฒนาประชาธิปไตยไปไกลกว่าการเมืองของนายทุน

ปรากฏการณ์ในภาคประชาชนที่แย่มากที่สุด คือการที่บางองค์กรและบางคน เข้าไปสนับสนุน พันธมิตรฯ โดยการละทิ้งอุดมการณ์เก่าซึ่งเคยเคารพชาวบ้านภายใต้คำขวัญ “คำตออยู่ที่หมู่บ้าน” และหันมาเชิดชู “ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์” ดำคนจน และประกาศว่า “คำตออยู่ที่เผด็จการ”

ระบบอุปถัมภ์?

ฝ่ายเผด็จการหรือ “ระเบียบใหม่” มีการเสนอว่า ทักษิณสร้างระบบอุปถัมภ์ผ่านนโยบายเอื้ออาทรที่เอาใจประชาชน ผ่านการให้เงิน และสวัสดิการแก่คนยากจนทุกระดับ เช่น นโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค นโยบาย SME SML นโยบายกองทุนหมู่บ้าน ละล้น และการแจกเงินผ่านทัวร์นกขมิ้น เป็นต้น โดยตัดตอนคนกลางที่มีอยู่เดิมคือ นักวิชาการ นักการเมืองท้องถิ่น เจ้าพ่อและเอ็นจีโอ¹⁶ มีการเชื่อมโยงชาวบ้านผ่านการสังคมสงเคราะห์ไปสู่รัฐซึ่งกลายเป็น“เจ้าพ่อ”ใหม่ และทำหน้าที่อุปถัมภ์เสียเอง¹⁷ ยิ่งไปกว่านั้นมีการมองว่า ประชาชนในชนบทถูกทำให้อ่อนแอต้องพึ่งรัฐบาลให้ช่วยเหลือ และในช่วงที่ผ่านมา มีงานวิจัยที่เสนอว่า คนชนบทที่ได้รับผลจากนโยบายอุปถัมภ์ของรัฐนั้น เป็นหนี้ระบบมากขึ้น เพราะต้องไปกู้เงินนอก

¹⁵ สัมภาษณ์ สมศักดิ์ โกศัยสุข 15/05/49, วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ FTA Watch 25/04/49, ศรีสุวรรณ ธรรมจักร กปอพช. 1/06/49

¹⁶ ธีรยุทธ บุญมี (๒๕๔๗) “การเมืองระบอบทักษิณ (Thaksinocracy)” ใน.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, *รู้ทันทักษิณ* สำนักพิมพ์ขอคิดด้วยคน, กรุงเทพฯ หน้า 44-6.

¹⁷ เวียงรัฐ เนติโพธิ์(๒๕๔๖) “เจ้าพ่ออุปถัมภ์กับรัฐอุปถัมภ์” ใน *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์*, 50, 1 (30 พฤษภาคม – 5 มิถุนายน ๒๕๔๖) หน้า 14-7. และ “รัฐคือผู้อุปถัมภ์รายใหม่แทนเจ้าพ่อ” ใน *เนชั่นสุดสัปดาห์*, 11, 572(๒๕๔๖), หน้า 92-3.

ระบบมาเพื่อจ่ายหนี้ให้แก่กองทุนหมู่บ้านที่กู้ยืมไป รวมไปถึงเงินที่รัฐบาลนำไปแจกจ่ายนั้น ไม่ได้ก่อให้เกิดการผลิตจริง แต่เงินเหล่านั้นกลับไปกระตุ้นการบริโภคมากกว่า

ก่อนอื่นต้องทำความเข้าใจกับคำนิยามของ “ระบบอุปถัมภ์” (Patron-Client System) ที่นักสังคมศาสตร์ทั่วไปใช้กัน และที่ อเนก เหล่าธรรมทัศน์ ใช้ในหนังสือ “สองนคราประชาธิปไตย” ระบบอุปถัมภ์คือสายสัมพันธ์**ปัจเจก**ระหว่างนายกับผู้ได้รับอุปถัมภ์ **ไม่ใช่สายสัมพันธ์ระหว่างประชาชน 16 ล้านคนกับรัฐบาล** และในกรณีที่พรรคการเมืองเป็นผู้อุปถัมภ์ผลประโยชน์ที่พรรคยื่นให้ประชาชนเป็นผลประโยชน์พิเศษที่ตกกับคนกลุ่มหนึ่งในพื้นที่หนึ่งเท่านั้น เช่นตำแหน่งงานในภาครัฐ เป็นต้น ไม่ใช่ประชาชนส่วนใหญ่ที่ได้ประโยชน์ และพรรคการเมืองที่ใช้ระบบอุปถัมภ์มักจะไม่สนใจการเสนอนโยบายทางการเมือง เพราะการชนะการเลือกตั้งไม่ขึ้นอยู่กับนโยบาย¹⁸

ถ้าเราตั้งคำถามว่า *ไทยรักไทย* ทำอะไรด้วยระบบประชานิยม? มันชัดเจนว่า *ไทยรักไทย* พุ่มพวงประมาณลงในหมู่บ้านเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจจากหมู่บ้านตามแนวเคนส์ (Keynesian) มีการรณรงค์ให้ผลิต OTOP มีการพยายามพัฒนาระบบการศึกษา และระบบสาธารณสุข และรัฐบาลเริ่มลดอิทธิพลของนักการเมืองท้องถิ่นลงโดยการเชื่อมชนบทกับนโยบายรัฐบาลโดยตรง และที่สำคัญ *ไทยรักไทย* เป็นพรรคการเมืองแรกในรอบ 20 กว่าปีที่เสนอนโยบายชัดเจนในการหาเสียง และพยายามทำตามนโยบายดังกล่าวเมื่อเข้ามาเป็นรัฐบาล แน่นอเนกประกอบกับนโยบายประชานิยมดังกล่าวมีการซื้อขายเสียงผ่านหัวคะแนนและเล่นพรรคเล่นพวกเหมือนพรรคการเมืองอื่น แต่นั่นเป็นสิ่งที่รัฐบาลอื่นๆ พรรคอื่นๆ เคยทำ ไม่ใช่จุดเด่นใหม่ของ *ไทยรักไทย*

อเนก เหล่าธรรมทัศน์ มองประชานิยมของ *ไทยรักไทย* อย่างไร ? เอนกมองว่าประชานิยมของทักษิณเป็นเพียงเลี้ยวหนึ่งของสวัสดิการที่คนจนควรได้รับ แต่มองว่าสวัสดิการดังกล่าวเป็นการอุปถัมภ์คนจน และทุกๆ ที่ อเนก ยอมรับว่า *ไทยรักไทย* จริงจังกับการเสนอนโยบายมาก แต่ก็ยังมองว่าเป็นระบบอุปถัมภ์ ซึ่งขัดแย้งกับสิ่งที่เขาเขียนเองในหนังสือ *สองนครา* ในยุคที่นำ *พรรคมหาชน* อเนก แข่งแนวกับ *ไทยรักไทย* โดยมองว่าต้องเสนอสวัสดิการครบวงจรในรอบเสรีนิยม เขาอาศัยความคิดเสรีนิยม “แนวทางที่สาม” (Third Way) ของพรรค S.P.D. เยอรมัน และแนวคิดของนักวิชาการคนโปรดของ Tony Blair ชื่อ แอนโทนี กิดเดนส์ (Anthony Giddens) ซึ่งเป็นแนวคิดที่กำลังทำลายระบบรัฐสวัสดิการในยุโรปและสร้างความไม่พอใจในหมู่ประชาชนเป็นอย่างมาก มันไม่แปลกอะไรที่สวัสดิการต่างๆ ที่ *พรรคมหาชน* เสนอไม่ได้มาจากการเก็บภาษีในอัตราก้าวหน้าจากคนรวยเลย และ ยิ่งกว่านั้นการตั้ง *พรรคมหาชน* อาศัยการอุปถัมภ์จาก “เจ้าพ่อ”การเมืองแบบเก่าสองคนคือ “เสถ.หนั้น”กับวัฒนา อัศวเหม¹⁹ ดูเหมือนอเนกจะเปลี่ยนความคิดจากที่เคยเสนอใน *สองนครา*

¹⁸ ดูบทของ แอนโทนี ฮอลล์ และ เจมส์ ซี สกอตต์ ในอมรา พงศาพิชญ์ และ ปรีชา คูวินทร์พันธุ์ (๒๕๔๕) “ระบบอุปถัมภ์” สำนักพิมพ์จุฬาฯ และดูคำนิยามของ Patronage (การอุปถัมภ์) และ Political Machine (กลไกการเมืองอุปถัมภ์) จาก Wikipedia (<http://en.wikipedia.org>)

¹⁹ อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (๒๕๔๘) *ศึกการเมือง* Open Books

การมองว่าประชาชนถูกอุปถัมภ์จนไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ซึ่งทำให้ต้องทุ่มคะแนนให้พรรคไทยรักไทยนั้น เป็นมุมมองที่มีปัญหาเนื่องจากสมมติฐานของแนววิจารณ์แบบนี้มองว่า คนชั้นล่าง หรือคนยากจน หรือแม้แต่คนไทยและสังคมไทย เป็นสังคมที่ไม่เชื่อในความเสมอภาค²⁰ คนส่วนมากมีลักษณะเป็น “ไพร่” หรือ “โง่” ที่ถูกหลอก เป็นผู้ถูกกระทำฝ่ายเดียว หรือถูกซื้อได้ด้วยเงินที่รัฐบาลแจกให้ และมากไปกว่านั้นเวลาอธิบายถึงสาเหตุที่นำไปสู่ชัยชนะในการเลือกตั้งของไทยรักไทย ก็จะมองว่าประชาชนไม่ได้เลือกไทยรักไทยด้วยการเข้าใจนโยบาย มุมมองแบบนี้จึงเป็นการมองว่าคนชั้นล่างถูกหลอก หรือ โง่ โดยไม่สามารถอธิบายได้ว่า นโยบายประชานิยมอยู่บนพื้นฐานของการต่อรอง การเลือก และการวางแผนทางยุทธศาสตร์อย่างไร

เราจะรณรงค์ให้เกิดรัฐสวัสดิการอย่างไร

รัฐสวัสดิการสร้างได้ในประเทศไทย แต่ก่อนที่เราจะรณรงค์เรื่องนี้เราต้องแยกแยะแนวคิดรัฐสวัสดิการออกจากแนวคิดกลไกตลาดของเสรีนิยมใหม่ เพราะรัฐสวัสดิการที่พัฒนาคุณภาพชีวิตของพลเมืองอย่างถ้วนหน้าและลดความเหลื่อมล้ำ ไม่สามารถสร้างขึ้นผ่านแนวคิดของกลุ่มคนที่ต้องการปกป้องอภิสิทธิ์ของคนรวยและกลุ่มทุนได้

การถกเถียงเรื่องประสิทธิภาพของภาครัฐหรือตลาดในการให้สวัสดิการ เพื่อปกป้องรัฐสวัสดิการจากการโจมตีของแนวเสรีนิยม หรือการถกเถียงกันระหว่างผู้ที่สนับสนุนการสร้างรัฐสวัสดิการในประเทศที่ยังไม่มีอย่างไทย ไม่สามารถใช้ข้อมูลจากโลกจริงมาเปลี่ยนใจนักการเมืองเสรีนิยมได้ เพราะพวกนี้มีความตั้งใจที่จะปกป้องผลประโยชน์ของคนรวยโดยการหลอกหลวงคนส่วนใหญ่ที่จะเสียผลประโยชน์ตั้งแต่แรก

- ประชาชนจะหวังว่าตามลำพังพรรค ประชาธิปัตย์ พรรคไทยรักไทย หรือพรรคกระแสหลักอื่นๆ หรือ พันธมิตรฯ จะมาอาสาสร้างรัฐสวัสดิการให้เราไม่ได้
- เราจะต้องสร้างองค์การของภาคประชาชน เช่น **ขบวนการแรงงาน ขบวนการเคลื่อนไหวต่างๆ และพรรคการเมืองของภาคประชาชน** ขึ้นมา เพื่อรณรงค์เรื่องนี้ โดยอาศัยการเมืองที่อิสระจากสองขั้วของชนชั้นนำที่ทะเลาะกัน
- ประเทศไทยมีศักยภาพที่จะสร้างรัฐสวัสดิการมานานและมีปัญญาชนไทยเสนอให้สร้างมากกว่า 70 ปี แต่อุปสรรคหลักคืออุปสรรคทางการเมือง ดังนั้นข้อสรุปสำคัญในการสร้างรัฐสวัสดิการในไทยสำหรับวันนี้คือ **ต้องมีอำนาจต่อรอง**

²⁰ อคิน รพีพัฒน์) ๒๕๔๗ (“ระบบอุปถัมภ์กับการเมืองไทย สมัยคิดใหม่ทำใหม่” ใน เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, อ่างแล้ว หน้า 33-9. ข้อสังเกตคือ การอุปถัมภ์ และการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่มีการคิดคำนวณและต่อรอง ต่างกันอย่างไร ซึ่งอาจทำให้ต้องกลับมาทบทวนว่าทฤษฎีระบบอุปถัมภ์ ที่เชื่อในความเป็นไพร่ และความจงรักภักดีระหว่างผู้อุปถัมภ์ และผู้ถูกอุปถัมภ์ ยังสามารถอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองไทย โดยเฉพาะการเลือกตั้งได้หรือไม่ อย่างไร

เพื่อการก่อดันรัฐด้วย เราต้องนำเรื่องรัฐสวัสดิการลงไปสู่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมทุกส่วนเพื่อแข่งแนวทางการเมืองด้วย

- การรณรงค์เรื่องรัฐสวัสดิการ เป็นการรณรงค์ระยะยาว แต่ต้องเริ่มวันนี้ เพราะเราต้องเข้าใจว่า**กระบวนการรณรงค์** จะมีผลในการชูการเมืองคนจนขึ้นมาให้เห็น ในรอบสามปีที่ผ่านมา การตีกันระหว่างสองขั้วของชนชั้นปกครองทำให้พื้นที่การเมืองของคนจนหายไป
- ผลของการรณรงค์เพื่อรัฐสวัสดิการจะเริ่มก่อดันรัฐให้ปรับปรุงสวัสดิการที่มีอยู่ในเบื้องต้น แต่เราต้องรณรงค์ต่อไปอย่างต่อเนื่อง
- รัฐสวัสดิการและการเมืองของคนจนสร้างไม่ได้ถ้าเราไม่ปกป้องและขยายพื้นที่ประชาธิปไตย

ประชาธิปไตย

ใครๆ ก็ทราบดีว่าระบบการเลือกตั้งในประเทศไทยมีปัญหา เพราะมีการใช้เงินหาเสียงมหาศาล มีการคอร์รัปชัน และการเมืองการเลือกตั้ง หลัง ๖ ตุลา ๒๕๑๙ กลายเป็นเรื่องผูกขาดของนายทุน ไม่ว่าจะเป็นพรรค *พลังประชาชน* *ประชาธิปัตย์* *ชาติไทย* หรือพรรคผู้นำอื่นๆ แต่ปัญหาการเลือกตั้ง **ไม่ได้มาจากการที่คนจน “โง่” หรือ “ไม่เข้าใจประชาธิปไตย” หรือ “ถูกซื้อตัวไป” แต่อย่างใด** ปัญหาจากการที่คนจน เกษตรกร และกรรมมาชีพ ไม่มีที่ยืน และไม่มีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตยเท่าที่ควรต่างหาก ดังนั้นเราต้องรณรงค์เพื่อ**ขยายพื้นที่ประชาธิปไตย**ให้ไปไกลกว่าการเมืองปัจจุบัน

แต่ฝ่าย**พันธมิตรชนชั้นกลางเพื่อเผด็จการ** พรรค*ประชาธิปัตย์* ทหารคอมฯ. ตุลาการด้านประชาธิปไตย และข้าราชการนิยมเจ้า กำลังเสนอว่าต้องยกเลิกประชาธิปไตยไปเลย!!! เครือข่ายปฏิกริยานี้ไม่สามารถชนะการเลือกตั้งได้ เพราะไม่มีอะไรที่จะให้คนจน และในยุคนี้คนจนรู้ทันพวกนี้ ว่าในอดีตได้แต่กอบโกยหาประโยชน์เข้าตนเอง มองชาวบ้านว่าเป็น “ไพร่” ปกปิดการโกงกินและปกปิดการถูกตรวจสอบ ด้วยวิธีการมากมาย เช่นการทำรัฐประหาร การใช้ความรุนแรง การใช้กฎหมายหมิ่นเดชาานุภาพ และการใช้กฎหมายที่ปกป้องศาลฯลฯ เครือข่ายปฏิกริยาก็เลยเลือกดำเนินว่า “โง่และไม่เข้าใจประชาธิปไตย” คำด่านี้เก่ากว่าพระเจ้าเหาเสียอีก ในไทยพูดกันมาก่อน ๒๔๗๕ คำประกาศของคณะราษฎรฉบับที่หนึ่ง ปรีดี พนมยงค์ เคยเขียนไว้ว่า “*รัฐบาลกษัตริย์...กล่าวหมิ่นประมาทราษฎรผู้มีบุญคุณเสียภาษีอากรให้เจ้าได้กิน ว่าราษฎรมีเสียงทางการเมืองไม่ได้ เพราะราษฎรยังโง่ ถ้าราษฎรโง่ เจ้าก็โง่ เพราะเป็นคนชาติเดียวกัน*”

เราต้องเข้าใจลักษณะของพันธมิตรฯ ว่าตอนนี้ข้ามเส้นไปเป็นขบวนการ**ฟาสซิสต์ขวาตกขอบ**ไปแล้ว ในประเทศอื่นๆทั่วโลกขบวนการฟาสซิสต์มีลักษณะเฉพาะคือ สร้างฐานมวลชนจากชนชั้นกลาง ใช้แนวชาตินิยมแบบก้าวร้าวและสร้างนิยาย

ชาตินิยมเพื่อปลุกระดมสมาชิกของตน มีกองกำลังมือปืนเครื่องแบบติดอาวุธ เกลียดชังคนจนและองค์กรของคนจน แต่ใช้วาทศิลป์ของฝ่ายซ้ายว่าต้าน “นายทุนใหญ่” เพื่อเอาใจชนชั้นกลางที่ล้มละลายในธุรกิจขนาดย่อมเสมอ ทั้งหมดนี้เป็นลักษณะของพันธมิตรที่เราเห็นอยู่ และข้อเสนอ “ระเบียบใหม่” ของเขาคือการเมืองเผด็จการ

การเมือง “ระเบียบใหม่” เผด็จการ ของพันธมิตรฯ

ข้อเสนอของ **พันธมิตรฯ** ให้สนับสนุนรัฐธรรมนูญ คมช. ที่ลดการเลือก ส.ว. และเพิ่มอำนาจให้ข้าราชการที่มาจากการแต่งตั้งบวกกับการเสนอให้ลด **ส.ส. ที่มาจากการเลือกตั้งลงเหลือแค่ 30%** เป็นการสร้าง “ละครการเมือง” ให้ดูดี เป็นฉากบังหน้าเผด็จการ ระบบนี้ไม่ใหม่ เก่ามาก ใช้มาในสมัยเผด็จการจอมพลถนอม กิตติขจร และในยุคเผด็จการ “ระเบียบใหม่” ของนายพลชูฮาร์โตในอินโดนีเซีย ในลาวหรือเวียดนามก็มีละครการเมืองตั่งเช่นกัน ก่อนวันเลือกตั้งใครๆ ก็รู้ว่าใครจะเป็นรัฐบาล

ข้อเสนอของ **พันธมิตรชนชั้นกลางเพื่อเผด็จการให้เลือก ส.ส. ตามสาขาอาชีพ** เป็นเผด็จการอีกรูปแบบหนึ่ง มันเป็นวิธีที่จะกำจัดพรรคการเมืองจากกระบวนการเลือกตั้ง เหมือนกับที่ทำมาตั้งแต่แรกกับระบบเลือก ส.ว. (ตั้งนั้น **ประชาธิปไตย** คงไม่ยอมเพราะจะอดกิน) มันเป็นความคิดแบบปัญญาอ่อนที่บอกว่าเราต้อง “เลือกคนดี คนมีประสบการณ์ คนมีการศึกษาสูง”... อภิลิทธิชน ทหาร และข้าราชการนั่นเอง!!.... มาเป็น ส.ส. ไม่ต้องสนใจนโยบายทางการเมือง มันเป็นข้อเสนอของเผด็จการทั่วโลก เช่นในประเทศเนปาลสมัยเผด็จการกษัตริย์ หรือในเผด็จการของกษัตริย์ซาอุดีอาระเบีย ก็มีการห้ามพรรคการเมือง ในเผด็จการคอมมิวนิสต์ของลาว จีน หรือเวียดนาม ก็มีการห้ามพรรคอื่นๆ ที่ไม่ใช่พรรครัฐบาล แต่พรรคการเมืองเป็นส่วนสำคัญของประชาธิปไตย เพราะเป็นการรวมตัวกันของคนที่มีแนวทางการเมืองที่เหมือนกัน เพื่อเสนอนโยบายต่อประชาชน ถ้าไม่มีพรรค การเมืองก็จะไม่มีการถกเถียงทางนโยบาย ซึ่งเป็นสูตรให้มีการผูกขาดความคิดของอภิลิทธิชนในสังคม เหมือนกับว่าเป็น “ความจริง” ที่เถียงด้วยไม่ได้

เราต้องปกป้องระบบพรรคการเมือง แต่ทำให้มันดีขึ้นโดยการตั้งพรรคของคนจนหรือภาคประชาชน อย่างที่มีในประเทศอื่น ในไทยสมัยก่อนก็เคยมีพรรคสังคมนิยมลงสมัครรับเลือกตั้ง และได้ที่นั่งในสภาสมัย ๒๕๑๘ พรรคของคนจนเหล่านี้จะสร้างทางเลือกใหม่ให้ประชาชน โดยไม่ใช้วิธีการซื้อเสียง เพราะจะเน้นนโยบาย พลังพิเศษของพรรคแบบนี้ไม่ได้อยู่ที่เงิน หรือการทำแนวร่วมกับนักการเมืองน้ำเน่า แต่จะอยู่ที่การสร้างฐานมวลชนในสภาพแรงงาน องค์กรภาคประชาชน กลุ่มนักศึกษา และกลุ่มเกษตรกร เพื่อออกไปเคลื่อนไหว

นอกจากระบบการเลือก ส.ส. ตามสาขาอาชีพจะเป็นวิธีเผด็จการเพื่อกำจัดพรรคการเมืองแล้ว เวลาเขาจัดสัดส่วน ส.ส. ตามสาขาอาชีพ เราต้องถามว่าจะมี ส.ส. เกษตรกรยากจน 40% และกรรมกร 40% ตามสัดส่วนจริงในสังคมหรือ? แค่อ่านก็รู้คำตอบแล้ว ไม่มีทาง!! มันจะจัดสัดส่วนนาย ข้าราชการ นักวิชาการ เท่ากับเกษตรกร และเกษตรกรที่มาเป็น ส.ส. ตามสาขา

อาชีพจะเป็นนายทุนใหญ่ภาคเกษตรจากบริษัทซีพี ส่วนสาขาภาคอุตสาหกรรมก็จะมี ส.ส.ที่เป็นเจ้าของโรงงานแทนนักสหภาพแรงงาน

พันธมิตรฯมียุทธวิธีที่จะสร้างเงื่อนไขที่นำไปสู่ “เผด็จการระเบียบใหม่” นั่นคือการสร้าง Chaos หรือความปั่นป่วน จนทหารหรือศาลหรือใครที่มีอิทธิพล เข้ามายึดอำนาจและประกาศตั้ง “รัฐบาลแห่งชาติ” ซึ่งในทุกกรณี “รัฐบาลแห่งชาติ”เป็นรัฐบาลของชนชั้นนายทุน ในไทยชนชั้นนายทุนรวมถึงกลุ่มทหาร ข้าราชการชั้นสูง และกษัตริย์ด้วย จะเห็นว่าทั้งกระบวนการวิธีการ และข้อเสนอของพันธมิตรฯ เป็นการปฏิเสธประชาธิปไตยทั้งสิ้น

คำถามว่าพันธมิตรฯ จะได้ “ระเบียบใหม่” หรือไม่? เรายังตอบไม่ได้ ประสพการณ์สากล จากอินโดนีเซีย หรือชิลี สอนให้เราเห็นว่าเมื่อพวกมีอบฟาสซิสต์อย่างพันธมิตรฯ ถูกใช้เป็นเครื่องมือของทหารหรืออภิสถิธิ์ชนไปแล้ว มันเองจะถูกเขี่ยออกไป... คิดดูซิ ชนชั้นสูงไทยเขาจะให้คนอย่าง พิภพ สมศักดิ์ สุริยะใส สนธิ หรือจำลอง ขึ้นมาเป็นนายกจริงหรือ? เขาจะถูกพวกนี้จะตาย

แต่ที่พันธมิตรฯ ทำไปแล้วแค่นั้นก็อันตรายพอแล้ว เพราะทำลายพื้นที่ประชาธิปไตยไปส่วนหนึ่งด้วยรัฐประหาร 19 กันยา และรัฐธรรมนูญ คมช. นอกจากนี้บรรยากาศขวาทคขอบเสื้อเหลือง ก็เข้าไปก้าวทำลายสิทธิเสรีภาพของนักสหภาพแรงงานและฝ่ายก้าวหน้าแล้ว เช่นกรณีประธานสหภาพแรงงานไทรอัมพ์ หรือกรณีคนที่ไม่ยืนในโรงหนัง ดังนั้นเราต้องสรุปว่า ขบวนการภาคประชาชนอิสระต้องคัดค้านพันธมิตรและระเบียบใหม่ของเขาอย่างถึงที่สุด เพื่อปกป้องและขยายประชาธิปไตย ซึ่งต่างจากการออกมาปกป้องทักษิณ **พลังประชาชน** หรือ **ไทยรักไทย** โดยสิ้นเชิง

ทำไมคนดีๆ ในองค์กรเอ็นจีโอหรือขบวนการภาคประชาชนหลงไหลคล้อยตามข้อเสนอเรื่อง “ระเบียบใหม่” ได้? ทำไมคนที่มีสมองใช้เวลาเกินครึ่งวินาทีในการพิจารณา “ข้อดี” ของ “ระเบียบใหม่”? ก็เพราะในอดีตมีการวิจารณ์ระบบประชาธิปไตยแบบผู้แทน และเสนอนามธรรมของระบบ “ประชาธิปไตยทางตรง” มันคืออะไร? มันคือชาวบ้านมานั่งจับเข่าคุยกันเรื่องปัญหาชุมชน ไม่ต้องสนใจอำนาจรัฐ หรือการตั้งพรรคของภาคประชาชน หรือการเพิ่มอำนาจต่อรองของคนจน ข้อเสนอเรื่อง “ประชาธิปไตยทางตรง” จึงสร้างสฤฎฎากาศทางความคิด และ “ระเบียบใหม่” ก็เข้ามาแทนที่

ความคิดเกี่ยวกับ “ประชาธิปไตยทางตรง” และการที่แนวคิดนี้สร้างสฤฎฎากาศทางความคิด

นักเคลื่อนไหวแนวอนาธิปไตยหลายคนใน *สมัชชาคนจน* และขบวนการภาคประชาชนส่วนอื่น มีประสบการณ์ในด้านลบกับแนวเผด็จการ สตาลิน-เหมา ในยุคของ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พ.ค.ท.) ดังนั้นเราไม่ควรแปลกใจที่เขามองว่าการ

ต่อสู้เพื่อยึดอำนาจรัฐแบบฝ่ายซ้ายเดิมๆ ไม่เหมาะสม เพราะในสายตาเขามัน “ล้มเหลว” หรือ “นำไปสู่เผด็จการ” จุดยืนดังกล่าวเป็นความพยายามที่จะข้ามพ้นข้อเสียของ พ.ค.ท. และเราเห็นได้ชัดจากการพูดคุยกับที่ปรึกษาของ *สมัชชาคนจน* หลายคน และในงานของ Missingham และประภาส ปิ่นตบแต่ง²¹ นอกจากนี้เราต้องไม่ลืมว่าแนวอนาธิปไตยไทยเกิดขึ้นท่ามกลางเผด็จการของรัฐไทยหลัง ๖ ตุลาอีกด้วย เพราะเป็นวิธีการที่จะทำงานเพื่อสังคมในชุมชนต่างๆ โดยการหลีกเลี่ยงการปะทะโดยตรงกับรัฐ สรุปแล้วนักเคลื่อนไหวอนาธิปไตยต้องการยุทธศาสตร์ที่นำไปสู่เสรีภาพและประชาธิปไตยที่ดีกว่ายุทธศาสตร์ของ พ.ค.ท.

ความล้มเหลวของประชาธิปไตยรัฐสภาทุนนิยมในการตอบสนองปัญหาคนยากจน ตั้งแต่สมัยรัฐบาลชาติชายเป็นต้นมาถึงช่วงปัจจุบัน เป็นสาเหตุสำคัญที่มีการนำเสนอแนวคิดอนาธิปไตยในเรื่อง “ประชาธิปไตยทางตรง” (Direct Democracy)²² แทน “ประชาธิปไตยแบบผู้แทน” (Representative Democracy)

ประภาส ปิ่นตบแต่ง อธิบายว่า ประชาธิปไตยทางตรงคือการพยายามจัดความสัมพันธ์ทางอำนาจใหม่ระหว่างรัฐและชุมชน เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นมีอิสระในการบริหารทรัพยากรของชุมชน²³ ซึ่งต้องอาศัยทั้งการพึ่งตนเอง หันหลังให้รัฐ และการเคลื่อนไหวบนท้องถนนเพื่อต่อรอกับรัฐ²⁴ วนิดา ตันติวิทยาพิทักษ์ อธิบายว่าประชาธิปไตยทางตรงเป็นการตัด “พ่อค้าคนกลาง” (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นนักการเมืองน้ำเน่า) ออกไป เพื่อให้ขบวนการชาวบ้านต่อรอกับรัฐโดยตรง

ปัญหาคือแนวคิดนี้ไม่สามารถลดอำนาจของรัฐส่วนกลางในการกำหนดนโยบายและรูปแบบต่างๆ ของสังคมได้ เพราะเน้นการเคลื่อนไหวประเด็นปัญหาแบบแยกส่วน และหันหลังให้กับปัญหาอำนาจรัฐ ยิ่งกว่านั้นมันเป็นการวิเคราะห์ที่มองข้ามระบบประชาธิปไตยแบบผู้แทนที่ใช้งานได้ดีกว่ารัฐสภาทุนนิยม ซึ่งกรรมมาชีพทั่วโลกคิดค้นขึ้นมาในอดีตหลายครั้ง เช่น สมัยคอมมูนปารีสปี 1871 ระบบโซเวียตในช่วงแรกๆ ระหว่างปี 1917-1923 การเคลื่อนไหวของสหภาพแรงงาน Solidarity ใน Poland ปี 1980 หรือสหภาพชุมชน และสหภาพงานอุตสาหกรรมในลาตินอเมริกา เป็นต้น

อีกปัญหาหนึ่งคือ มีนักวิชาการของภาคประชาชนที่เสนอว่าควรมี “สหภาพหมู่บ้านหรือชุมชน” ที่แต่ละครอบครัวในหมู่บ้านมีหนึ่งเสียงในการลงคะแนนเพื่อกำหนดนโยบายการจัดการทรัพยากรของท้องถิ่น หรือในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

²¹ ประภาส ปิ่นตบแต่ง (๒๕๔๑) “การเมืองบนท้องถนน 99 วัน *สมัชชาคนจน*” ศูนย์วิจัยและผลิตตำรามหาวิทยาลัยเกริกหน้า 35, 86 และ Missingham (2003) *The Assembly of the Poor in Thailand*. Silkworm Books. หน้า 30.

²² สอดคล้องกับข้อมูลของ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล (๒๕๔๘) “การเมืองภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตยไทย” สำนักพิมพ์อมรินทร์

²³ ดู พิทยา ว่องกุล (๒๕๔๕) เผด็จการรัฐสภาและวิกฤติประชาธิปไตย ใน พิทยา ว่องกุล –บรรณานิการ “ประชาธิปไตยโดยตรงสู่พระราชรัฐสภา” *วิถีทรรศน์ ชูโลกาภิวัตน์* ลำดับที่ 15, หน้า (8) กับ 1 และ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (๒๕๔๕) ประชาธิปไตยบนเส้นทางประชาชน ในเล่มเดียวกัน หน้า 40.

²⁴ ประภาส ปิ่นตบแต่ง (๒๕๔๑) *อ้างแล้ว* หน้า (9), 85 และ 149.

หรืออุทิสมาชิก²⁵ แต่ปัญหาในข้อเสนอนี้คือคนที่มียุทธูปถัมภ์สูงสุดในครอบครัว เช่นผู้ชายผู้เป็นพ่อ หรือผู้สูงอายุ จะครอบงำคนอื่น ๆ ในครอบครัว ซึ่งจะไม่นำไปสู่การปลดแอกมนุษย์แต่อย่างใด

จุดอ่อนหลักของข้อเสนอเรื่อง “ประชาธิปไตยทางตรง” คือมันนามธรรมเกินไป ชุมชนต่างๆ ไม่สามารถสร้างประชาธิปไตยทางตรงที่มีพลังขึ้นมาได้ ถ้าไม่จัดการกับอำนาจรัฐก่อน และผู้ที่เสนอแนวนี้อาจไม่สามารถแข่งแนวกับพรรคการเมืองอย่าง *ไทยรักไทย* ที่เข้ามาเป็นรัฐบาลได้ บ่อยครั้งอุดมการณ์อนาธิปไตยจบลงด้วยการตั้งความหวังกับพรรคการเมืองกระแสหลัก หรือแม้แต่รัฐประหาร เพราะนำความคิดมาใช้ในโลกจริงไม่ได้ ตัวอย่างที่ดีคือการขึ้นชมรัฐบาล *ไทยรักไทย* ในช่วงแรก หรือการตั้งความหวังกับ คมช. ในช่วงนี้สัญญาทางความคิดที่มาจากข้อเสนอ “ประชาธิปไตยทางตรง” จึงเปิดทางให้มีการพิจารณาเรื่อง “ระเบียบใหม่ของเผด็จการ”

การพัฒนาประชาธิปไตยผู้แทนให้ดีขึ้น

สำหรับข้อเสนอในรูปธรรมที่จะการขยายความเป็นประชาธิปไตย เราขอเสนอเพื่อคิดต่อว่า....

- ต้องสร้างพรรคของกรรมกรวิชาชีพและชาวนาเพื่อสร้างทางเลือกที่ดีกว่าประชานิยม
- ต้องมีการเลือกตั้งในสถานประกอบการ ไม่ใช่ตามทะเบียนบ้าน เพื่อให้สอดคล้องกับความจริงของชุมชนคนงานในเมือง
- ต้องมีสภาประชาชนที่พบกันประจำเพื่อควบคุม ตรวจสอบ และถอดถอน ส.ส. ไม่ใช่เลือกมาแล้วทำอะไรก็ได้ (เช่น ส.ว. รสนา ที่ถูกเลือกมาจากภาคประชาชนในกรุงเทพฯ แล้วไปเดินตามเพลงชาตินิยมบ้าๆเรื่องเขาพระวิหาร)
- ต้องระบุว่า ส.ส. ทุกคนต้องมีเงินเดือนเท่ากับเงินเดือนเฉลี่ยของคนส่วนใหญ่ เขาจะได้ร่วมทุกข์สุขกับประชาชนจริง
- ต้องขยายระบบเลือกตั้งไปสู่ศาล ตำรวจ ตำแหน่งสาธารณะทุกตำแหน่ง กรรมการบริหารโรงเรียน โรงพยาบาล เทศบาล สื่อมวลชน และรัฐวิสาหกิจ
- ต้องมีการยกเลิกกฎหมายทั้งหลายที่ปิดปากเราไม่ให้เราตรวจสอบความถูกต้องของบางสถาบัน ต้องยกเลิกกฎหมายความมั่นคง และต้องไม่มีงบประมาณลับของทหารอีกด้วย
- ต้องนำระบบลูกขุนมาใช้ในศาล เพื่อสร้างความโปร่งใสและความยุติธรรมสำหรับคนจน

²⁵ ยุค ศรีอาริยะ (๒๕๔๕) ลัทธิเปาปุ๋นั้นเงินแบบไทยๆ กับประชาธิปไตยโดยตรง ใน พิทยา ว่องกุล –บรรณารักษ์ “ประชาธิปไตยโดยตรงสู่พระราชรัฐสภา” *วิถีทรรศน์ ชุดโลกาภิวัตน์* ลำดับที่ 15, หน้า 59.

ความเห็น ชาญวิทย์ เกษตรศิริ ต่อ

“การเมืองใหม่” ของพันธมิตรฯ

30:70 = การเมืองใหม่ = **อภิชนาธิปไตย** = ความไม่เสมอภาค
= ความรุนแรง/ปฏิวัติรัฐประหาร/อำนาจนอกนิติธรรม

A Quarter Democracy: New Politics-Thai Style

(1) ข้อเสนอ 30-70 นี้มองได้จาก “ชนชั้น” (class)
มองได้จาก “ชาติพันธุ์” (ethnicity)
หรือแม้กระทั่ง “เชื้อชาติ” (race)

(2) ข้อเสนอเช่นนี้ส่วนหนึ่ง น่าจะมาจาก
ความเชื่อว่า **“คนไม่เท่าเทียมกัน”**
เช่น “ก๊วมพีชาวกรุง” และคนในเมือง เชื่อว่า
“คนเหนือ” หรือ “คนอีสาน” (โดยเฉพาะคนในชนบท)
มีค่า = ngo หรือ “โง่”

(3) ดังนั้น การที่มีสิทธิมีเสียงเลือกตั้งในระบบอภิชนาธิปไตย คือ
“หนึ่งคน ต่อหนึ่งเสียง” จึงไม่ถูกต้อง
ไม่สมควรแก่ “ความเป็นไทยๆ”
ยังไม่ถึงเวลา ใจร้อนเกินไป เป็นการชิงสุกก่อนห่าม
จึงทำให้มีการ “ซื้อสิทธิ ขายเสียง” กันได้ง่าย

(4) ดังนั้น ทางออกที่เป็น “ไทยๆ” คือข้อเสนอ 30-70
หรือ **“ประชาธิปไตยหนึ่งสลึง”** a quarter-democracy หรือ $\frac{3}{4}$ dictatorship

ในอดีตก็เคยใช้มาแล้ว เช่น “ครึ่งใบ”

ดังที่ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญหลายฉบับของอำมาตยาธิปไตย
หากจะให้ได้ผล คราวนี้ต้องขอเพิ่มมากกว่า 50-50

(5) ความเชื่อของ “ก๊วมพีชาวกรุง” และคนในเมือง

เมื่อไม่เชื่อว่าคนเท่าเทียมกัน (นิ้วสิบนิ้ว ยังไม่เท่ากันเลย)

ก็เกิดความรังเกียจ และดูถูกเหยียดหยาม

(6) การใช้ศัพท์แสงทาง "ชาติพันธุ์" หรือ "เชื้อชาติ" เช่น

"ลาว" หรือ "ขะเหมน" (แต่ก่อนเคยใช้คำว่า "เจ๊ก" ด้วย)

ที่เราได้ยินจาก "ตลกคาเฟ่" (โจ๊ก) ราคาถูกและรสนิยมตำนั้น

เราจะได้ยินจากเกมส์การเมืองของการ "โค่นรัฐบาลสมัคร" กับ

"ล้มระบอบทักษิณ" โดย "ลัทธิตักษิณ" ในขณะนี้อยู่ตลอดเวลา

(โดยเฉพาะเมื่อปลุกระดมด้วย "ปราสาทเขาพระวิหาร") รวมทั้งจากสื่อมวลชนกระแสหลัก

(7) ดังนั้น วาทกรรม "ลูกจีนกู้ชาติ" จึงเกิดขึ้นในบริบทของความเชื่อในเรื่อง "ความไม่เท่าเทียม" กันของ "คน"

"ความไม่เสมอภาค" กันของ "คนบ้านนอก" ในภาคเหนือและอีสานกับคนกรุงและเครือข่ายของคนในเมือง กับ

ความเป็น "ลาว" เป็น "ขะเหมน" กับความเป็น "ไทย" และความเป็น "ชาติ"

(เรื่องนี้ลึกล้ำ ซับซ้อน และยุ่งเหยิงและน่าวิตกอย่างยิ่ง

เป็นทั้งเรื่องของ "ชนชั้น" กับ "วรรณะ-ชาติพันธุ์" หรือแม้กระทั่ง "เชื้อชาติ"

เป็นทั้งชนชั้น class และเป็นทั้ง "ethnicity" หรือแม้กระทั่ง "race" (ชาติพันธุ์-เชื้อชาติ)

อันจะนำไปสู่การใช้ "ความรุนแรง" อนาธิปไตย การจลาจล

ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อ "ประชาธิปไตย" ของชาติแต่อย่างใด

(9) Father Forgive Them, They Know Not What They Do พระเจ้าจงให้อภัยพวกนี้ เขาไม่รู้ว่าเขาทำอะไร

(or rather: They Know Exactly What They Are Doing?) (หรือ: เขารู้ดีว่ากำลังทำอะไรอยู่?)

9 กันยายน 2551

อ่านเพิ่มเรื่องรัฐสวัสดิการ

Callinicos, A. (2000) *Equality*. Polity Press.

Deakin, N. (1987) *The politics of Welfare*. Methuen.

Ferguson, I., Lavalette, M. & Mooney, G. (2002) *Rethinking Welfare: A critical perspective*. Sage Publications.

Hewison, K. (2003) Crafting a new social contract: Domestic capitalist responses to the challenge of neoliberalism. In Ji Giles Ungpakorn (ed.) *Radicalising Thailand: new political perspectives*. Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University.

Lowe, R. (1999) *The Welfare State in Britain since 1945*. Macmillan Press.

Minns, R. & Sexton, S. (2006) *Too many grannies? Private pensions corporate welfare & insecurity*. Corner House Briefing 35.

Shaw, F. (2002) *Is the ageing population the problem it is made out to be?* *Foresight* 4(3) 4-11.

Webster, C. (1998) *The National Health Service. A Political History*. Oxford University Press.

World Health Organisation (2001) *World Health Report*.

ปรีดี พนมยงค์ (๒๔๗๕) “เค้าโครงการเศรษฐกิจ” พิมพ์ใน “ศิษย์อาจารย์ ฉบับที่ ๓ (๒๕๔๑) สถาบันวิทยาศาสตร์สังคม
ป่วย อังภากรณ์ (๒๕๑๖) “คุณภาพชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” สังคมศาสตร์ปริทัศน์ 11, ๑๐
ต.ค. ๒๕๑๖

ใจ อึ๊งภากรณ์ และคณะ (๒๕๔๙) “ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในไทย” สำนักพิมพ์ประชาธิปไตยแรงงาน